

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Ehkäisevää päihdetyötä Espoossa

Selvästi HOT 2009 arviointi

Jonna Farin

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika 05/2010

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Jonna Farin	Sivumäärä 49 ja 2 liitesivua
Työn nimi Ehkäisevää päihdetyötä Espoossa, Selvästi HOT 2009 arviointi	
Ohjaava opettaja Juha Niiranen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Espoon nuorisopalvelut Heidi Odell, Preventiimi Sanna Pylkkänen	
Tiivistelmä <p>Espoossa toteutettava Selvästi HOT- hanke on ehkäisevän päihdetyön menetelmä, joka on suunniteltu käytettäväksi nuorisotyön toimintaympäristöistä erityisesti avoimessa tilatoiminnassa. Nuorisotyöntekijä kohtaa nuoret vapaa-ajallaan, jolloin myös päihteet useimmiten astuvat nuoren elämään. Kuitenkaan avoimeen tilatoimintaan soveltuvia ehkäisevän päihdetyön menetelmiä ei ole ollut. Selvästi HOT- mallista onkin pyritty luomaan konkreettinen työväline avoimessa talotoiminnassa työskenteleville nuorisotyöntekijöille.</p> <p>Selvästi HOT- hanke muodostuu erilaisista toiminnallisista menetelmistä, joiden avulla voidaan avata päihdekeskusteluja nuorten kanssa. Selvästi HOT- hanke toteutettiin vuonna 2009 valtakunnallisella ehkäisevän päihdetyön viikolla 45. Mukana hankkeen toteutuksessa oli Humanistisen ammattikorkeakoulun opiskelijoita, jotka jakautuivat nuorisotiloille ja ohjasivat toiminnallisia menetelmiä viikon aikana.</p> <p>Tutkimuksellisen opinnäytetyön tarkoitus oli arvioida ja kehittää Selvästi HOT- hanketta ja näin luoda paremmin avoimeen tilatoimintaan sopiva työväline. Opinnäytetyön aineisto koostuu nuorisotilan kävijöille ja ohjaajille suunnatuista palautelomakkeista sekä kolmesta kevään 2010 aikana tehdystä teema-haastattelusta. Aineiston tukena on ajankohtaisia tutkimuksia sekä kirjallisuutta ehkäisevän päihdetyön kentältä.</p> <p>Opinnäytetyön tilaajatahoja ovat Espoon kaupungin nuorisopalvelut sekä Humanistisen ammattikorkeakoulun hallinnoima Nuorisotalon ehkäisevän päihdetyön osaamiskeskus Preventiimi. Espoon nuorisopalvelut voi hyödyntää opinnäytetyön aineiston pohjalta luotuja kehitysideoita kehittäessään Selvästi HOT- menetelmää.</p>	
Asiasanat ehkäisevä päihdetyö, nuorisotyö, päihdetyö, päihteet, nuoret, päihdekasvatus,	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Jonna Farin	Number of Pages 51
Title Substance abuse prevention in Espoo. Selvästi HOT 2009 evaluation.	
Supervisor Juha Niiranen	
Subscriber and/or Mentor Espoon nuorisopalvelut Heidi Odell, Preventiimi Sanna Pykkänen	
Abstract <p>Selvästi HOT- project was carried out in Espoo and it is a method for substance abuse prevention created to use in youth work particularly in youth center work. Youth workers encounter youngsters on their free time when intoxicants can also step in youngster's life. However, there have been no specific substance abuse prevention methods for youth center work. Hence, the aim of the Selvästi HOT- project was to create concrete tool for youth workers working in youth centers.</p> <p>Selvästi HOT- project consist of various functional methods that can be used to open an interactive dialogue of intoxicants with young people and youth workers. Selvästi HOT- project was carried out on national substance abuse prevention week in 2009. Students from HUMAK University of applied sciences took part on the implementation of the project. Together with the youth workers the students created activities for youngsters using methods from the project.</p> <p>The aim of the thesis was to evaluate and develop the Selvästi HOT- project and in this way create a better working tool for youth center work. The material of the thesis consists of evaluation forms for the youngsters who participated to the activities. An evaluation form was also made for the students and the youth workers. The material of the thesis also includes three interviews made in the spring 2010. Current literature and studies from the fields of substance abuse prevention were also used in the making of the thesis.</p> <p>The subscribers of the thesis are Espoon nuorisopalvelut and Nuorisoolan ehkäisevän päihdetyön osaamiskeskus Preventiimi managed by HUMAK University of applied sciences. Development ideas based to the results of the thesis can be used by Espoon nuorisopalvelut in order to develop the project.</p>	
Keywords Substance abuse prevention, intoxicants, youth work, youth center work, youth	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TYÖN TAUSTA JA TARKOITUS	6
2.1 Selvästi HOT- hankkeen tausta	6
2.2 Opinnäytetyöni toteutus	7
2.3 Opinnäytetyöni merkitys ammattialalle	8
2.4 Projektiopintoni	9
2.5 Opinnäytetyöni tilaajatahot	10
3 KESKEISET KÄSITTEET	12
3.1 Mitä on ehkäisevä päihdetyö?	12
3.2 Mitä on nuorisolan ehkäisevä päihdetyö?	13
3.3 Mitä on nuorisotyö?	14
3.4 Mitä ovat päihteet?	15
4 SELVÄSTI HOT 2009 ARVIOINTI	17
4.1 Nuorten päihteiden käyttö tilastojen valossa	18
4.2 Nuorisotilankävijöiden palautelomakkeet	19
4.1.1 Päihdeasenteet varhaisnuorten lomakkeissa	20
4.1.2 Päihdeasenteet nuorten lomakkeissa	22
4.1.3 Selvästi HOT- menetelmän vaikutus päihdeasenteisiin	26
4.1.4 Selvästi HOT- menetelmän innostavuus ja kiinnostavuus	27
4.1.5 Nuorten päihdetietous	28
4.1.6 Avoimen kysymyksen vastaukset	30
4.3 Ohjaajien palautelomakkeet	33
4.3.1 Selvästi HOT- menetelmät päihdekeskustelun tukena	34
4.3.2 Selvästi HOT- menetelmien monipuolisuus	35
4.3.3 Selvästi HOT- menetelmien innostavuus ja ohjaajuuden tukeminen	36
4.3.4 Selvästi HOT- viikon tiedotuksen onnistuminen	37
5 TEEMAHAASTATTELUT	38
5.1 Haastateltavien mielikuvat ehkäisevästä päihdetyöstä	39
5.2 Selvästi HOT- menetelmän toimivuus ja kehittämisideat	40
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUKSEN ARVIOINTI JA KEHITTÄMISKOHTEET	42
6.1 Tutkimuksen reliiäbelius ja validius	42
6.2 Selvästi HOT- kehittämisideat	43
6.3 Jatkotutkimusten aiheita	45
LÄHTEET	47
LIITTEET	50

1 JOHDANTO

Päihteiden käyttö ja päihdeasenteet puhuttavat yhteiskunnallisessa keskustelussa jatkuvasti. Myös nuorten päihteiden käyttö nousee otsikoihin muun muassa vuosittain tehtävän kouluterveyskyselyn ja neljän vuoden välein toteutettavan Eurooppalaisen koululaistutkimus ESPADin tulosten ilmestyessä. Nuorisoalan ehkäisevää päihdetyötä pyritään kehittämään ja uusia nuorten asenteisiin paremmin vaikuttavia menetelmiä luodaan jatkuvasti. Opinnäytetyössä arvioimani Selvästi HOT- hanke on nuorisotilatyöhön suunnattu ehkäisevän päihdetyön menetelmä. Nuorisotilan työntekijät kohtaavat nuoret vapaa-aikana, jolloin myös päihteet astuvat nuoren elämään. Silti avoimeen tilatoimintaan suunnattuja ehkäisevän päihdetyön menetelmiä ei juuri ole luotu. Selvästi HOT- hanketta arvioimalla ja kehittämisideoita esittämällä voidaan menetelmästä luoda vieläkin paremmin avoimeen tilatoimintaan sopiva työkalu. Ehkäisevä päihdetyö tulee nähdä osana nuorisokasvatusta ja sen tulee tavoittaa aina uudet ikäluokat (Pylkkänen, Viitanen, Vuohelainen, 2009, 3). Ehkäisevää päihdetyötä tuleekin tehdä kaikilla niillä toimintakentillä, joissa nuoret liikkuvat, myös siis nuorisotiloilla.

Tutkimuksellisen opinnäytetyöni aineistona toimivat palautelomakkeet, joita keräsin Selvästi HOT- hankkeen toteutuksen yhteydessä sekä toimintaan osallistuneilta nuorilta, että toimintaa ohjanneilta aikuisilta. Palautelomakkeiden tuloksista olen nostanut esiin ideoita, joiden avulla Selvästi HOT- hanketta voidaan kehittää. Opinnäytetyöni aineistoa syventääkseni olen myös tehnyt kolme teemahaastattelua. Teemahaastattelujen avulla sain arvokasta tietoa ohjaajien kokemuksista Selvästi HOT- hankkeen toimivuudesta. Sain myös kuulla lisää konkreettisia kehittämisideoita, joita ei palautelomakkeiden vastauksista ollut noussut esiin. Opinnäytetyöni tukena olen käyttänyt ajankohtaista kirjallisuutta ja tutkimuksia ehkäisevän päihdetyön kentältä. Teoriapohjan avulla määrittelen opinnäytetyössä käyttämäni keskeiset käsitteet, kuten ehkäisevä päihdetyö ja nuorisotyö.

Ehkäisevän päihdetyön toimijakenttää voidaan pitää hajanaisena, eikä työn yhteiskunnallinen merkitys aina hahmotu käytännön toimijoille. Näin ollen nuorisoalan ehkäisevän päihdetyön merkityksen ja aseman määrittäminen on olennaista. (Pylkkä-

nen jne, 2009, 3.) Selvästi HOT- hanketta kehittämällä voidaan saavuttaa toimiva ehkäisevän päihdetyön menetelmä, mutta samalla myös vakiinnuttaa päihdetyön asemaa avoimessa tilatoiminnassa. Opinnäytetyöni onkin näin ollen mukana yhteiskunnallisessa kehitystyössä. Selvästi HOT- hanketta toteuttava Espoon nuorisopalvelut voi hyödyntää opinnäytetyötäni kehittäessään ehkäisevän päihdetyön toimintakenttäänsä. Opinnäytetyöni tekemistä motivoikin ajatus siitä, että työni tulokset vastaavat työelämän tarpeisiin.

2 TYÖN TAUSTA JA TARKOITUS

2.1 Selvästi HOT- hankkeen tausta

Selvästi HOT- hankkeen ideoivat vuonna 2008, Preventiimin projektipäällikkö Sanna Pylkkänen ja Espoon johtavan nuorisonohjaaja Heidin Odell nuorisonohjaaja Jenni Kortemäen kanssa. Hanke oli osa Kortemäen ehkäisevän päihdetyön erikoistumisopintoja. Tuolloin tarkoituksena oli suunnitella ja järjestää alkoholivalistusteemainen toimintaviikko Espoon nuorisotiloille sekä huomioida valtakunnallinen Ehkäisevän päihdetyön viikko nuorisotoimen arjessa. Tavoitteena projektissa oli herättää keskustelua päihteistä nuorisonohjaajien sekä nuorisotilankävijöiden välillä. (Kortemäki, 2008)

Vuoden 2008 Selvästi HOT – hankkeen välineeksi muodostui, erilaisista nuorisotiloilla ohjattaviksi sopivista harjoitteista koostuva kansio. Harjoitteita valitessa pidettiin tärkeänä, että tekemistä olisi kaikille aisteille sekä erilaisille oppijoille. Jokaiselle nuorisotilalle toimitettiin oma kansio, joka sisälsi harjoitteiden kuvaukset ja ohjeet harjoitteiden ohjaamiseen. Kansion mukana toimitettiin palkinnoiksi sopivia huulirasvoja ja avaimenperiä, joissa oli teksti ”Selvästi HOT”. Näiden palkintojen tarkoituksena oli innostaa nuoria osallistumaan. Hanke koettiin onnistuneeksi ohjaajilta kerätyn palautteen sekä Kortemäen oman arvion mukaan. Nuorilta ei tuolloin kerätty palautetta, joten toimintojen ja keskustelujen vaikutusta nuorten asenteisiin oli, Kortemäen mukaan vaikea arvioida. (Kortemäki, 2008,1-5.)

Vuonna 2009 Selvästi HOT- hanketta laajennettiin, sillä yhteistyöhön mukaan tuli Helsingin nuorten miesten kristillinen yhdistys (jatkossa HNMKY). HNMKY:n omalla Syksystä Syksyyn- mallilla toteutettiin päihdekasvatustunteja Espoon kouluilla Selvästi HOT- viikon aikana. HNMKY:n yhteyshenkilönä toimi koordinaattori Tessa Laninen. Vuoden 2009 Selvästi HOT- hankkeessa mukana olivat myös Humanistisen ammattikorkeakoulun (jatkossa HUMAK) Lohjan sekä Nurmijärven kampuksien Sosiaaliseen vahvistamiseen suuntautuneet opiskelijat. Opiskelijoiden tehtäväksi tuli ohjata harjoitteita nuorisotiloilla Espoon omien ohjaajien avustuksella ja tuella. Syksyllä 2009 ilmeni myös tilaus kahdelle opinnäytetyölle, joilla arvioitaisiin ja kehitettäisiin Selvästi HOT- hankkeen toimivuutta. Hankkeeseen opinnäytetyötä tekemään tulikin lisäksi mukaan HUMAKin Nurmijärven kampuksen opiskelija Sanna Lind. Lind päivitti ja uudisti materiaalikansion, jota käytettiin vuoden 2009 Selvästi HOT- hankkeessa.

2.2 Opinnäytetyöni toteutus

Ammattikorkeakoulujen opinnäytetyöt ovat työelämän kehittämistehtäviä tai muita projektiluontoisia töitä. Niiden tarkoituksena on tuottaa työn tilaajalle tietoa, toimintamalleja tai palveluita. Opinnäytetyön tilaaja voi olla esimerkiksi HUMAKin tutkimus- ja kehittämishanke, HUMAKin yhteistyökumppaneiden hanke tai muu työelämätaho. (Humanistinen ammattikorkeakoulu, 2009, 4) Opinnäytetyöni tilaajia ovat HUMAKin hallinnoima Nuorisotalon ehkäisevän päihdetyön osaamiskeskus Preventiimi (jatkossa Preventiimi) sekä Espoon kaupungin nuorisopalvelut.

Tutkimuksellisen opinnäytetyön päätavoite on uuden tiedon tuottaminen, jota voidaan käyttää tuotteen tai menettelytavan kehittämisessä. (Emt, 7) Opinnäytetyöni tavoitteena on ollut arvioida ja kehittää Espoossa valtakunnallisella Ehkäisevän päihdetyön viikolla, vuonna 2009, tehdyn Selvästi HOT- hankkeen toteutusta. Näin ollen voidaan todeta opinnäytetyöni olevan tutkimuksellinen. Opinnäytetyöni aineisto koostuu nuorisotalon kävijöille ja ohjaajille suunnatuista palautelomakkeista sekä kolmesta teemahaastattelusta, jotka tein alkukevään 2010 aikana. Aineiston tukena olen käyttänyt ajankohtaisia tutkimuksia sekä kirjallisuutta ehkäisevän päihdetyön kentältä.

Opinnäytetyöni tutkimuskysymykset kehittyivät koko opinnäytetyöprosessin ajan, lukuun ottamatta yhtä pääkysymystä, joka pysyi täysin muuttumattomana ensimmäisestä opinnäytetyösuunnitelmastani asti. Tämä kysymys oli

Miten Selvästi Hot -viikko toteutettiin Espoossa ja mitä kehitettävää toteutuksessa ilmeni?

Opinnäytetyöni tutkimusongelman apukysymyksiä olivat seuraavat:

Ovatko nuorten asenteet päihteisiin positiivisempia kuin varhaisnuorten?

Onko tyttöjen ja poikien päihdeasenteissa eroja ja miten mahdolliset erot näkyvät vastauksissa?

Miten nuorisotilojen kävijät kokivat Selvästi HOT- hankkeen?

Millaisia ehkäisevän päihdetyön muotoja nuorisotilojen kävijät toivoisivat käytettäväksi?

Miten nuorisonohjaajat ja hankkeeseen osallistuneet opiskelijat kokivat Selvästi HOT- hankkeen ja miten he sitä kehittäisivät?

Mitä ehkäisevä päihdetyö on ja miten se eroaa nuorisotalan ehkäisevästä päihdetyöstä?

Mitä on nuorisotyö ja vastaavatko sen tavoitteet ehkäisevän päihdetyön tavoitteita?

2.3 Opinnäytetyöni merkitys ammattialalle

Ehkäisevä päihdetyö tuo yleensä ensimmäisenä mieleen erilaiset kouluissa toteutettavat tempaukset ja päihdeviikot. Kylmänen (2005), toteaaakin, että nuoret pitävät

koulua luontevana paikkana päihdekeskusteluille ja odottavat tulevansa kuulluiksi ja kohdatuksi tasavertaisina keskustelijoina. Teemahaastatteluisa esiin nousi kuitenkin nuorisonohjaajien omakohtaiset kokemukset siitä, että valitettavan usein koulujen päihdekasvatustempauksissa ei jää aikaa varsinaiseen keskusteluun nuorten kanssa.

”Siin on yks oppitunti varattu, niit kysymyksii (päihtheisiin liittyen) on niin hirveesti, et sit mä vaan niinku plaa plaa plaa vastaan niihin kysymyksiin eikä siin oo aikaa sit enää mihinkään keskusteluun. Et se jää mun mielestä aika niinku ykspuoliseks. Mut ehkä sitäkin sitten tarvitaan, et ei se nyt välttämättä oo huono juttu, että vedetään eri malleilla.”

(Kortemäki, 2010)

”Niis (päihdekasvatustempauksissa) oli kaikis se ongelma, et siel oli ihan hirveen vähän keskusteluaikaa nuorten kanssa ja se oli tosi paljon semmosta ylhäätä annettuu tietoo.”

(Odell, 2010)

Nuorisotyöntekijä kohtaa nuoret vapaa-ajallaan, jolloin myös päihheet useimmiten astuvat nuoren elämään. Nuorisotyöntekijöillä on faktatietoa päihteistä sekä nuorten päihdeasenteista. Myös erilaisia päihdeinformaatioita ja menetelmiä on kehitetty ja koulutuksia järjestetään. Kuitenkin nuorisotyöalalta puuttuu suoraan avoimeen talotoimintaan kohdistettu ehkäisevän päihdetyön toimintamalli. Selvästi HOT- mallista on pyritty luomaan konkreettinen työväline avoimessa talotoiminnassa työskenteleville nuorisotyöntekijöille.

”--ku ihmiset toivoo jotain apuvälineitä työhön ja et ois jotain kättä pidempää--”

(Kortemäki, 2010)

2.4 Projektioipintoni

Suoritin Selvästi HOT- hankkeessa projektioipintoni toimimalla hankkeen yhtenä koordinaattorina. Tehtäviäni hankkeen aikana olivat muun muassa HUMAKin opiskelijoiden ohjeistaminen sekä heidän mahdollisten ongelmien tai kysymysten selvittäminen. Koordinaattorina myös pidin kaikkien hankkeeseen osallistuvien yhteystiedot ajan tasalla. Osa Nurmijärven kampuksen opiskelijoista suoritti opintokokonaisu-

teensa kuuluvan työtehtävänsä HNMKY:llä, sillä opiskelijoita oli enemmän kuin Espoon nuorisotiloja. Näin ollen myös heidän aikataulujensa selvittäminen tuli vastuulleni. Selvästi HOT- hankkeen aikana sekä opiskelijat, että hankkeen muut koordinaattorit olivat yhteydessä minuun, mikäli huolia tai tiedotettavaa ilmeni. Lisäksi osallistuin Selvästi HOT- hankkeeseen myös Sosiaalisen vahvistamisen opintokokonaisuuden opiskelijana, joten ohjasin itse hankkeen harjoitteita Leppävaaran nuorisotilalla.

Projektiopintoihini kuuluvalla harjoittelujaksolla tutustuin Espoon nuorisopalveluiden rakenteeseen ja toimintatapoihin sekä Preventiimiin ja HNMKY:n ehkäisevän päihdetyön yksikköön. Preventiimissä muun muassa tutustuin ehkäisevään päihdetyöhön käsitteenä kirjallisuuden avulla, suunnittelin Preventiimin uutta esitettä sekä kirjoitin Selvästi HOT- hankkeen esittelyn HUMAKin Tapahtuu- tiedotteeseen. HNMKY:llä puolestaan osallistuin Syksystä Syksyyn- päihdekasvatustunnin pitämiseen Lauttasaaren ala-asteen kuudennelle luokalle. Harjoittelujakso sekä koordinaattorin tehtävät antoivat hyvän pohjan opinnäytetyöni tekemiselle. Selvästi HOT- hankkeen aikana tutuksi käyneiden ihmisten kanssa oli helppo tehdä yhteistyötä ja koin, että ohjauskokemukseni Leppävaaran nuorisotilalta auttoi ymmärtämään palautteita sekä tuotti kehitysideoita.

2.5 Opinnäytetyöni tilaajatahot

Opinnäytetyöni tilaajatahoina toimivat Nuorisotalan ehkäisevän päihdetyön osaamiskeskus Preventiimi sekä Espoon kaupungin nuorisopalvelut.

Preventiimi

Vuonna 2003 toimintansa aloittanut Preventiimi toimii Opetusministeriön ja HUMAKin tuella. HUMAKin hallinnoiman Preventiimin tavoitteet päivitetään vuosittain tuloskeskusteluissa Opetusministeriön kanssa. Kauden 2009 tavoitteisiin kuuluvat muun muassa järjestää ehkäisevän päihdetyön täydennyskoulutusta, kehittää kunnallisen nuorisotyön ja järjestöjen yhteistoimintaa ehkäisevässä päihdetyössä sekä tuottaa ehkäisevän päihdetyön menetelmiä ja toimintatapoja. Preventiimillä on yli 70 kump-

panuusorganisaatiota, jotka edustavat kuntia, järjestöjä, säätiöitä, yrityksiä ja oppilaitoksia. Näille kumppanuusorganisaatioilleen Preventiimi järjestää muun muassa tapaamisia, tutustumismatkoja sekä ehkäisevän päihdetyön arvioinnin ja laadun kehittämisen mahdollisuuksia. Preventiimi on myös aktiivisesti mukana yhteistyöhankkeissa, joiden tavoitteena on nuorten ehkäisevän päihdetyön kehittäminen. Myös täydennyskoulutuksen ja asiantuntijaseminaarien järjestäminen ja opiskelijoiden työoppimis- ja kehittämisprojektien sekä opinnäytetöiden ohjaaminen kuuluvat Preventiimin toimintaan. (Preventiimi, 2010.)

Espoon nuorisopalvelut

Espoon kaupungin nuorisopalveluiden tavoitteena on tarjota osallistumismahdollisuuksia kaikille espoolaisille nuorille huomioiden ne nuoret, joilla osallistumismahdollisuudet harrastus- ja vapaa-ajan toimintaan ovat muutoin vähäisiä. (Espoo, 2010a.) Nuorisopalveluiden kohderyhmänä ovat varhaisnuoret, nuoret, nuorten vanhemmat sekä nuorisojärjestöt ja -ryhmät. Nuorisopalveluiden tavoitteita ovat nuorten elinolojen parantaminen, syrjäytymisen ehkäisy, kasvun tukeminen ja edellytysten luominen kansalaistoiminnalle. (Espoo, 2010b.)

Espoon kaupungin nuorisopalvelut jakautuvat kolmeen palveluryhmään, joita ovat alueelliset nuorisopalvelut, keskitetyt nuorisopalvelut sekä sisäiset tukipalvelut. Keskitetyillä palveluilla tarkoitetaan nuorten tieto- ja neuvontapalveluita, jotka kohdistetaan 13- 25-vuotiaille. Alueellinen työ puolestaan on ennaltaehkäisevää työtä, jonka kohderyhmänä ovat pääasiassa 9-17-vuotiaat nuoret. Alueellisen työn painopistealueina ovat kohdennettu ja kontaktityö, jolla tarkoitetaan nuorisotila-, kerho- ja pienryhmätoimintaa sekä lasten ja nuorten loma-aikojen toiminnan organisointi. (Espoo, 2010a.) Espoon nuorisopalveluiden palveluverkko koostuu 14:sta nuorisotilasta, kuudesta keskitetysti palvelevasta tilasta ja viidestä kaupunkitasoisesti palvelevasta tilasta. Keskitetysti palveleviin tiloihin kuuluvat muun muassa kaksi nuorten tieto- ja neuvontapalvelua ja kaupunkitasoisiin palveluihin puolestaan esimerkiksi kaksi leirikeskusta. (Espoo, 2010b.)

3 KESKEISET KÄSITTEET

3.1 Mitä on ehkäisevä päihdetyö?

Ehkäisevä päihdetyö on sosiaali- ja terveysalalla syntynyt käsite, jonka käyttö on yleistynyt myös muilla aloilla, kuten nuorisotyössä. Käsitteenä se on laaja ja kuvailee sosiaali- ja terveysalan lähestymistä yhteen päihdetyön osa-alueeseen. (Pylkkänen, Viitanen, Vuohelainen, 2009.) Ehkäisevä päihdetyö määritellään toiminnaksi, jolla ehkäistään ja vähennetään päihteiden käyttöä, vaikuttamalla päihteiden saatavuuteen ja hintaan sekä päihteitä koskeviin tietoihin ja asenteisiin. Ehkäisevällä päihdetyöllä pyritään vaikuttamaan myös päihteiden käyttötapoihin, päihteiden ongelmakäyttöä edistäviin olosuhteisiin sekä ongelmakäyttöä tukevaan kulttuuriin. (Kylmänen, 2005, 9.)

Ehkäisevän päihdetyön laatukriteerien (Laatutähteä tavoittelemassa, 2006.) mukaan päihdetyö jaetaan eri osa-alueisiin. Kuvio 1 esittää tätä jakoa. Kuten kuviosta voidaan havaita, päihdetyö sisältää sekä ehkäisevän, että korjaavan osa-alueen. Kuviosta 1 voidaan havaita myös, että ehkäisevä päihdetyö jaetaan sekä yleiseen, että riskiehkäisyyn. Näissä työmuodoissa voidaan käyttää erilaisia lähestymistapoja ja menetelmiä. Vaikka rajalinjat eri työmuotojen välillä eivät välttämättä aina olekaan niin jyrkkiä, on tärkeää, että työntekijät tietävät mistä näkökulmasta asioita lähestytään ja miten työ tulisi kohdentaa. Yleisellä ehkäisyllä tarkoitetaan suurelle, tarkemmin erittelemättömälle joukolle suunnattua tiedotusta, opetusta tai kasvatusta. Usein nuorten parissa tehtävä työ on juuri yleistä ehkäisyä. (Viitanen, 2010, 52-53.) Tällä perusteella voidaan todeta, että opinnäytetyöni menetelmä Selvästi HOT, kuuluu juuri yleisen ehkäisyn alaisuuteen.

PÄIHDETYÖ	
EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ	KORJAAVA PÄIHDETYÖ
Yleinen ehkäisy	Riskiehkäisy

Kuvio 1

Ehkäisevä päihdetyö on siis päihdetyön yksi osa-alue, jonka tavoitteena on edistää terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia (Laatutähteä tavoittelemassa, 2006). Selvästi HOT- menetelmää toteutetaan nuorisotyössä, jonka yleiseksi tavoitteiksi määritellään Nuorisolaissa (72/2006) nuoren kasvun ja itsenäistymisen tukeminen, aktiivisen kansalaisuuden edistäminen, nuoren sosiaalinen vahvistaminen sekä kasvu- ja elinolojen parantaminen. Näin ollen voidaan todeta, että Selvästi HOT- menetelmän tavoitteet mukailevat ehkäisevän päihdetyön tavoitteita.

3.2 Mitä on nuorisoalan ehkäisevä päihdetyö?

Nuoren tai nuoruuden elämänvaiheena määrittely ei ole aivan yksiselitteistä. Lastensuojelulain mukaan 18-vuotias on nuori, kun taas nuorisolaissa kaikkia alle 29-vuotiaita pidetään nuorina. Täysi-ikäisyyden saavuttamista voidaan pitää keskeisenä merkkipaaluna ehkäisevän päihdetyön näkökulmasta. Alle 18-vuotiaiden parissa toimiessa on korostettava lakisääteisten ikärajojen merkitystä, kun taas täysi-ikäisten kanssa tehtävän työn pääpaino on vastuullisen päihteiden käytön sekä riskien tiedostamisen korostamisella. (Pylkkänen jne. 2009,10.) Koska Selvästi HOT – menetelmä on luotu nuorisotyössä käytettäväksi, valikoituvat kohderyhmään alle 18-vuotiaat nuorisotilojen asiakkaat. Opinnäytetyössäni viitataan sekä nuoriin, että varhaisnuoriin. Varhaisnuorilla työssäni tarkoitan 9- 12-vuotiaita ja nuorilla yli 13-vuotiaita, mutta alle 18-vuotiaita henkilöitä.

Nuorten parissa tehtävälle ehkäisevälle päihdetyölle ei ole ollut olemassa selkeää määritelmää. Ehkäisevän päihdetyön osaamiskeskus Preventiimin yhtenä tavoitteena on tuottaa materiaalia ehkäisevän päihdetyön toimijoille. Vuonna 2009 Preventiimi julkaisi tukimateriaalin ”Mitä on nuorisoalan ehkäisevä päihdetyö”, joka pyrki määrittelemään yleisiä lähtökohtia ja tavoitteita nuoriin kohdistetulle ehkäisevälle päihdetyölle. (Pylkkänen jne, 2009, 3.) Tämä julkaisu onkin toiminut suuntaviivana opinnäytetyöni edetessä.

Nuorisoalan ehkäisevä päihdetyö eroaa muusta ehkäisevästä päihdetyöstä sekä kasvatustavoitteidensa, että painopisteensä takia. Aikuisille kohdennetussa työssä

korostetaan usein terveysthaittoja ja riskitekijöitä, kun taas nuorten parissa ehkäisevää päihdetyötä saatetaan tehdä ilman päihteistä puhumista, keskittymällä nuoren kokonaisvaltaisen elämänhallinnan rakentamiseen. Nuorten parissa päihdeasenteisiin pyritään vaikuttamaan kokonaisvaltaisemmin ja varhaisemmassa vaiheessa, kuin mitä aikuisten kanssa on mahdollista. (Pylkkänen jne, 2009, 12.)

Nuorisoalan ehkäisevän päihdetyön lainsäädännöllinen pohja nojaa perustuslakiin(11.6.1999/731), jossa määritellään perusoikeudet. Niin kutsutut hyvinvointioikeudet turvaavat ihmisarvoisen elämän perusedellytykset kuten toimeentulon, koulutuksen sekä sosiaali- ja terveystalvet. Perusoikeuksiin kuuluvat myös yhdenvertaisuus- ja osallistumisoikeudet. Ehkäisevän päihdetyön voidaan tulkita kuuluvaksi kansalaisten hyvinvointioikeuksiin. Ehkäisevä päihdetyö myös osaltaan turvaa yhdenvertaisuus- ja perusoikeuksien toteutumisen, sillä päihteiden käytöstä koituvat yksilölliset riskit ja elämänvaikeudet voivat rajoittaa yksilön perusoikeuksien toteutumista. (Emt, 4.)

Nuorten parissa tehtävää ehkäisevää päihdetyötä määrittävät myös alkoholilaki (8.12.1994/1143), laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi (13.8.1976/693), raittiustyölaki (19.11.1982/828), lastensuojelulaki (13.4.2007/417) sekä nuorisolaki (27.1.2006/72). Voidaankin sanoa, että nuorisoalan ehkäisevän päihdetyön tavoitteita ovat kokonaisvaltainen terveyden edistäminen sekä päihteiden käytöstä aiheutuvien riskien ja haittojen vähentäminen ovat tämän työn keskeisiä tavoitteita. (Emt, 4.)

3.3 Mitä on nuorisotyö?

Nuorisotyöllä tarkoitetaan nuorten oman vapaa-ajan käyttöön kohdistuvaa aktiivisen kansalaisuuden edistämistä, nuorten sosiaalista vahvistamista heidän kasvunsa ja itsenäistymisensä tukemista sekä sukupolvien välistä vuorovaikutusta. Sosiaalisella vahvistamisella Nuorisolaissa tarkoitetaan nuorille suunnattuja toimenpiteitä elämäntaitojen parantamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. (Nuorisolaki, 72/§1-2.)

Nuorisolaissa nuorisotyö määritellään kuuluvaksi kunnan tehtäviin. Kunnan nuorisotyöhön kuuluvat nuorten kasvatuksellinen ohjaus, toimintatilat ja harrastusmahdolli-

suudet, tieto- ja neuvontapalvelut, nuorisoyhdistysten ja muiden nuorisoryhmien tukeminen, liikunnallinen, kulttuurinen, kansainvälinen ja monikulttuurinen nuorisotoiminta sekä nuorten ympäristökasvatus ja tarvittaessa nuorten työpajapalvelut. Nuorisotyötä toteutetaan moniammatillisena yhteistyönä paikallisten viranomaisten, nuorisoyhdistysten ja nuorisotyötä tekevien järjestöjen kanssa. (Nuorisolaki, 72/§7.) Laki siis antaa nuorisotyölle raamit, mutta jokaisella nuorisotyötä tekevällä organisaatiolla on oikeus määritellä omat tehtävänsä itse (Nieminen, 2007, 22). Nieminen kuvailee kuitenkin, että suomalaisesta nuorisotyöstä, toimijoista riippumatta, on eroteltavissa neljä yleistä tehtävää eli perusfunktioita. Näitä funktioita ovat sosialisatio-, personalisaatio-, kompensatio- sekä resursointi- ja allokoitiefunktiot. (Emt, 23.)

Sosialisaatiofunktioilla tarkoitetaan nuorten liittämistä kulttuuriin, yhteiskunnan ja lähiyhteisöjen jäseneksi. Personalisaatiofunktioilla tarkoitetaan nuorten ohjaamista kehittämään itsenäiseksi, omat tarpeensa ja pyrkimyksensä tuntevaksi yksilöksi. Kompensatiofunktioilla puolestaan tarkoitetaan sosialisatiossa ja personalisaatiossa esiintyvien puutteiden tasoittamista ja vaikeuksien korjaamista. Resursointi- ja allokointi funktioilla tarkoitetaan yhteiskunnan nuorille osoittamien voimavarojen sekä niiden suuntaamiseen vaikuttamista. (Emt, 23.)

Opinnäytetyössäni käsiteltävä Selvästi HOT- hanke, on suunniteltu kunnallisen nuorisotyön kentällä erityisesti avoimessa tilatoiminnassa käytettäväksi menetelmäksi. Nuorisotilatoiminta pyrkii tarjoamaan nuorille mahdollisuuden kanssakäymiseen aikuisen kanssa, jotta nuori voisi saada huomiota, läheisyyttä ja ymmärrystä kasvunsa tueksi. Nuorisotilatoiminnasta on muodostunut yksi nuorisotyön keskeisimmistä menetelmistä. Nuorten omaehtoinen toiminta korostuu nuorisotilatyössä. Nuorisotilat tarjoavat kävijöilleen päihteettömän ja mielekkään vaihtoehdon vapaa-ajan käyttöön. (Kylmäkoski, 2006, 8-19.)

3.4 Mitä ovat päihteet?

Laajassa merkityksessä päihteillä tarkoitetaan sekä laillisia, että laittomia päihdyttäviä aineita. Laillisiin päihteisiin Suomessa luetaan tupakka ja alkoholi ja laittomiin huumausaineet sekä tekniset liuottimet ja lääkkeet, silloin kun niitä käytetään päihty-

mistarkoitukseen. Päihde- nimitystä käytetään kaikista kemiallisista aineista, jotka aiheuttavat humalatilaa tai päihtymyksen tunteen. (Kylmänen, 2005, 25.)

Alkoholi on Suomessa eniten käytetty päihde ja sillä on mielihyvää tuottavia huumausaineita sekä lamaavia keskushermosto vaikutuksia. Pitkäaikaisessa käytössä alkoholiin kehittyy sietokyvyn kasvu eli toleranssi sekä psyykinen ja fyysinen riippuvuus. Tupakkavalmisteisiin puolestaan kuuluvat savukkeet, sikarit, piipputupakka, sekä nuuska, jonka myynti on Suomessa kielletty. Tupakkavalmisteiden sisältämään nikotiiniin kehittyy verrattain nopeasti fyysinen riippuvuus. Nikotiinilla on sekä piristäviä, että lamaavia vaikutuksia. Tunteiden yhdistyminen tupakointitilanteisiin saa aikaan myös psyykkistä riippuvuutta. (Lappalainen-Lehto, Romu, Taskinen, 2007, 67.)

Huumeet jaotellaan tavallisesti kannabistuotteisiin, stimulantteihin, hallusinogeenisiin eli tajuntaa laajentaviin aineisiin sekä opiaatteihin. Cannabis on Cannabis sativa – ruohokasvista saatava huumausaine jolla on hallusinogeenisiä, piristäviä sekä lamaavia vaikutuksia. Runsaassa ja jatkuvassa käytössä cannabis aiheuttaa persoonallisuuden, tunne-elämän ja sosiaalisten suhteiden muutoksia. Stimulantit puolestaan ovat vahvasti käyttäytymiseen vaikuttavia huumausaineita, jotka voivat olla luonnossa esiintyviä tai kemiallisesti valmistettuja aineita. Stimulantit lisäävät aktiivisuutta, kiihtymystä ja aiheuttavat voimakasta psyykkistä, mutta lievempää fyysistä riippuvuutta. Hallusinogeenisiin kuuluu aineita, jotka ovat joko synteettisesti valmistettuja tai kasvien ainesosia. Hallusinogeenit aiheuttavat psykoosia muistuttavan tilan, johon liittyy aistivääristymiä, kuten kuulo- ja näköharhoja, sekä voimakkaita mielialan muutoksia. Opiaateiksi kutsutaan ooppiumkasvista peräisin olevia sekä synteettisesti valmistettuja aineita. Opiaattien käytöllä haetaan mielihyvän tunnetta sekä kivun ja tuskaisuuden tunteen lievittämistä. Opiaatit aiheuttavat fyysistä riippuvuutta. (Emt, 73-80.)

Opinnäytetyössäni tarkoitan päihteillä tupakkaa, alkoholia, päihtymistarkoituksessa käytettyjä teknisiä liuottimia ja lääkkeitä sekä kaikkia huumausaineiksi määriteltyjä aineita. Selvästi HOT- hankkeen menetelmäkansio sisältää eniten harjoitteita tupakkaa ja alkoholia koskien, mutta menetelmiä voidaan ja tuleekin käyttää puhuttaessa päihteistä yleisesti. Kuten Soikkeli (2004) toteaa, ehkäisevän päihdetyön tulee koskea yhtäläisesti kaikkia päihteitä, mutta sen ei tule olla liian ainekeskeistä. Ennen

kaikkea on käsiteltävä päihteille altistavia ja niiltä suojaavia tekijöitä yksilön elämässä. Ehkäisevässä päihdetyössä parhaimmillaan puhutaan itse päihteistä vähän, mutta vaihtoehtoisesta toiminnasta sitäkin enemmän. (Soikkeli, 2004, 33.) Selvästi HOT-hankkeen toimintaympäristönä ovat nuorisotilat, jotka pyrkivät tarjoamaan juuri tuota vaihtoehtoista, päihteetöntä toimintaa kävijöilleen.

4 SELVÄSTI HOT 2009 ARVIOINTI

Selvästi HOT 2009 toteutettiin valtakunnallisella Ehkäisevän päihdetyön viikolla 45. HUMAKin opiskelijat jakautuivat nuorisotiloille ja ohjasivat toiminnallisia menetelmiä 1-3 kertaa viikon aikana. Tätä ennen opiskelijat olivat käyneet tutustumassa tilaan ja sen nuoriin edeltävinä viikkoina. Hankkeessa pyrittiin siihen, että jokaisella Espoon 14 nuorisotilalla olisi ohjattua toimintaa päihdeasioihin liittyen. Myös nuorten tieto- ja neuvontapalvelut Espoossa saivat omat Selvästi HOT- kansionsa, joiden sisältöä työntekijät käyttivät toimintaansa sopivalla tavalla.

Nuorisotilojen ohjaajia oli etukäteen ohjeistettu kuinka Selvästi HOT- viikko tultaisiin toteuttamaan. Toteutuksiin nuorisotiloilla vaikuttivat kuitenkin muun muassa kävijöiden määrä, Espoon ohjaajien ja opiskelijoiden aikataulut sekä ohjeistuksen erilaiset tulkinnat. Esimerkiksi yhdellä nuorisotiloista ei opiskelijan ollessa paikalla, käynyt yhtään nuorta, joten harjoitteita ei näin ollen voitu vetää. Myöskään harjoitteiden toimitusta ei pystytty arvioimaan. Osalla nuorisotiloista Selvästi HOT- harjoitteita vedettiin vain yhtenä iltana, vaikka niitä olisi ohjeistuksen mukaan ja hankkeen toiminnan kannalta tullut vetää jokaisena aukiolopäivänä. Pitkäjänteisyys on nuorten ehkäisevässä päihdetyössä avain asemassa, sillä kertaluonteiset tempaukset on todettu tehottomiksi (Viitanen, 2010, 46).

Vuoden 2009 Selvästi HOT- menetelmäkansioon valikoitiin muun muassa askartelu-, kirjoitus-, draamatyöskentely-, sarjakuva- ja arvotyöskentelytehtäviä. Kansioista löytyvät myös Preventiimin, Elämä On Parasta Huumetta ry:n sekä MTV3 yhdessä luotsaaman Ainemaatio kilpailun DVD:t. Sanna Lind valitsi menetelmät kansioon sekä kirjoitti ja päivitti ohjeistukset menetelmien ohjaamiseen. (Lind, 2009, 21-22.) Näistä

menetelmistä HUMAKin opiskelijat valikoivat nuorisotilojen ohjaajien avustuksella kävijöille sopivat menetelmät. Nuorisotilojen ohjaajia ja opiskelijoita oli ohjeistettu muokkaamaan harjoitteita ja rohkeasti kehittämään uusia. Palautelomakkeista kävi ilmi, että osalla tiloista näin toimittiinkin.

”Menetelmät ovat hyviä. Sovelsin itse ainakin Humala-piirrustustehtävää omanlaiseksi ja töistä tehtiin taidenäyttely.” (Vastaja 14)

Aikuiset asettavat usein nuorten ehkäisevän päihdetyön raamit ja tavoitteet. Aikuiset myös ideoivat, suunnittelevat ja toteuttavat päihdekasvatuksellisia menetelmiä ja nuorten rooli on usein olla tekemisen kohde. (Herranen, 2010, 35.) Syksyn 2009 Selvästi HOT- hankkeessa kysyttiin palautetta sekä ohjaajilta, että toimintaan osallistuvilta nuorilta, jotta nuorten ääni ja toiveet saataisiin kuuluviin. Kysymällä nuorten toiveita heille suunnatusta ehkäisevästä päihdetyöstä, on nuorilla mahdollisuus vaikuttaa jo toiminnan suunnitteluun. Opinnäytetyöni aineistoa varten suunnittelin erilaiset palautelomakkeet ohjaajille ja nuorisotilan kävijöille. (Liitteet 1 ja 2)

4.1 Nuorten päihteiden käyttö tilastojen valossa

Nuorten Terveystapatutkimus 2007 osoittaa, että nuorten alkoholinkäyttö 2000- luvulla on laskenut ja raittiiden nuorten osuus on kasvanut. Vuoden 2007 terveystapatutkimuksen mukaan 14- vuotiaista raittiita oli 60 prosenttia ja 16- vuotiaista noin 25 prosenttia. Raittiita tyttöjä ja poikia oli yhtä paljon. 12-vuotiaista 1 prosentti ja tytöistä 2 prosenttia ilmoittivat juovansa ainakin pieniä määriä alkoholia vähintään kerran kuukaudessa. (Rimpelä, Rainio, Huhtala, Lavikainen, Pere, Rimpelä, 2007, 7- 38.) Vuonna 2007 tehty 9. luokkalaisten nuorten päihteiden käyttöä kartoittavan ESPAD-koululaistutkimuksen mukaan suomalaisnuoret käyttivät jonkin verran harvemmin alkoholia verrattuna muihin eurooppalaisiin nuoriin. Vaikka suomalaisten nuorten alkoholinkäyttö ja humalajuominen ovat ESPAD- tutkimuksen mukaan vähentyneet, humaltuvat suomalaisnuoret muihin maihin verrattuna useammin sekä juovat suurempia määriä kerralla. (Ahlström, Metso, Huhtanen, Ollikainen, 2008, 73- 83.)

Nuorten terveystapatutkimuksessa 2007 todetaan myös, että tupakoinnin kokeiluikä on kohonnut ja päivittäinen tupakointi aloitetaan myöhemmällä iällä kuin aikaisemmin. Esimerkiksi 18- vuotiaista noin neljännes ei ole koskaan kokeillut tupakointia. 12-vuotiasta vain noin joka kahdeksas on kokeillut tupakointia. Edelleen kuitenkin joka neljäs 16- 18- vuotiaista polttaa tupakkaa. (Rimpelä jne, 2007, 5.)

Nuorten kannabiskokeilut ja alkoholin juominen yhdessä keskushermostoon vaikuttavien lääkkeiden kanssa olivat ESPAD- tutkimuksen mukaan vähentyneet vuosina 2003–2007. Muiden laittomien huumeiden käyttöä on ESPAD- tutkimuksen tulosten perusteella vaikea arvioida sillä näiden päihteiden kokeilut olivat 15–16-vuotiaiden keskuudessa harvinaisia. Tyypillisimmin muita laittomia huumeita kuin kannabista kokeillaan 18–20-vuoden iässä. (Ahlström jne, 2008, 81)

4.2 Nuorisotilankävijöiden palautelomakkeet

Nuorisotilan kävijöiden lomakkeissa pääpaino oli monivalintakysymyksistä. Monivalintakysymykset koostuivat erilaisista väittämistä, joihin vastattiin kyllä, ei tai ei osaa sanoa. Helppolukuisuus sekä mahdollisuus vastata nopeasti olivat näissä lomakkeissa tärkeää. Monivalintaväittämien tarkoituksena oli muun muassa mitata Selvästi HOT – harjoitteiden toimivuutta, kiinnostavuutta ja vaikuttavuutta nuorten päihdeasenteisiin. Pidin tärkeänä, että nuorten lomakkeissa oli myös avoin kysymys siitä, millaista ohjelmaa nuoret toivoisivat, päihteistä keskustelemisen tueksi. Kuten Viitanen, (2010), toteaa, nuoria tarkastellaan liian usein pelkästään työn kohteina ja unohdetaan heidän omien kokemustensa ja näkemystensä merkitys.

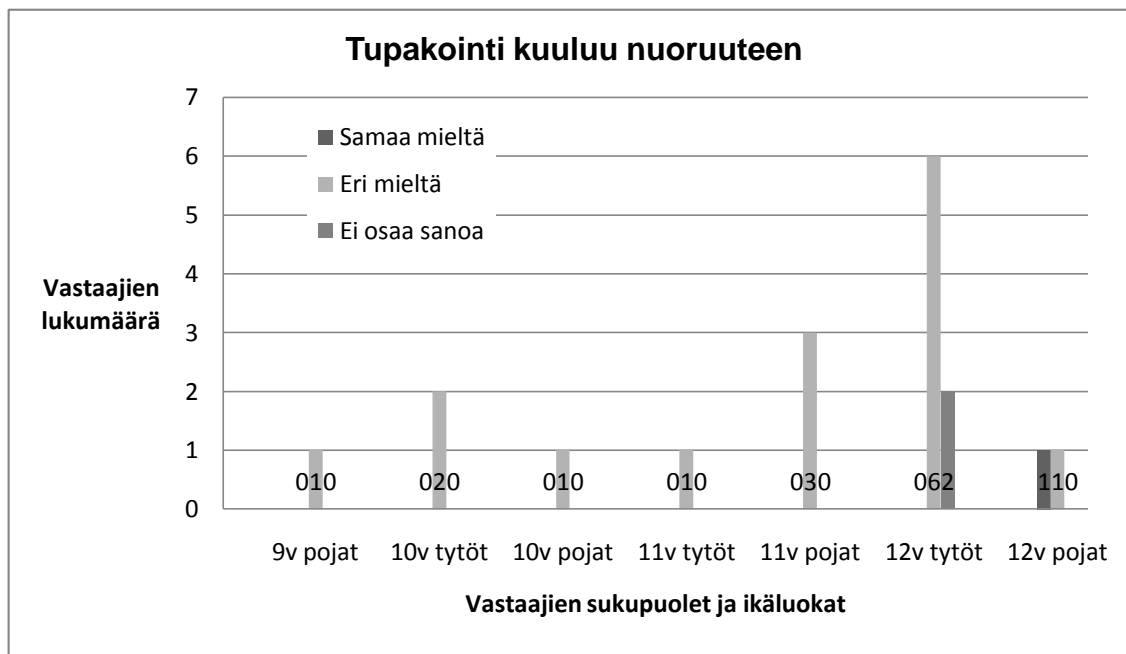
Nuorisotilan kävijöiden lomakkeita sain yhteensä 101 kappaletta, joista kolmea oli mahdotonta tulkita puutteellisten tietojen vuoksi. Aloitin nuorten lomakkeiden analysoinnin jakamalla lomakkeet vastaajien iän mukaan varhaisnuoriin (9-12v.) sekä nuoriin (13-17v.). Tällä jaolla pyrin selvittämään onko täysi-ikäisyyttä lähestyvillä nuorilla mahdollisesti positiivisemmat asenteet päihteisiin kuin nuoremmilla. Erittelin vastaukset myös sukupuolen mukaan, selvittääkseni onko sukupuolella merkitystä päihdeasenteita mitatessa. Kuvio 2 esittää ikä- ja sukupuolijakauman.

Ikä	tyttö	poika
9v	0	1
10v	2	1
11v	1	3
12v	8	2
13v	7	7
14v	9	8
15v	10	17
16v	5	11
17v	2	4
Yhteensä	44	54

Kuvio 2

4.1.1 Päihdeasenteet varhaisnuorten lomakkeissa

Varhaisnuorten vastauksia sain yhteensä 18 kappaletta. Vastajista seitsemän oli poikaa ja yksitoista tyttöä. Varhaisnuorten vastauksien vähyyden vuoksi, kokosin kaavioihin 1 ja 2 molempien sukupuolten vastaukset. Kaavio 1 esittää varhaisnuorten asenteita tupakointiin. Kuten kaaviosta voi havaita, asenteet tupakointiin ovat hyvin negatiiviset. Vain yksi 12-vuotias poika on kokenut tupakoinnin kuuluvan nuoruuteen. Kaksi 12-vuotiasta tyttöä puolestaan eivät olleet osanneet sanoa kokevatko he tupakoinnin kuuluvan nuoruuteen. Varhaisnuorten vastaukset tukevat Nuorten Terveystapatkimuksen 2007 havaitsemaa ilmiötä nuorten tupakoinnin vähenemisestä sekä tupakoinnin kokeilu- ja aloitusiän nousemisesta.

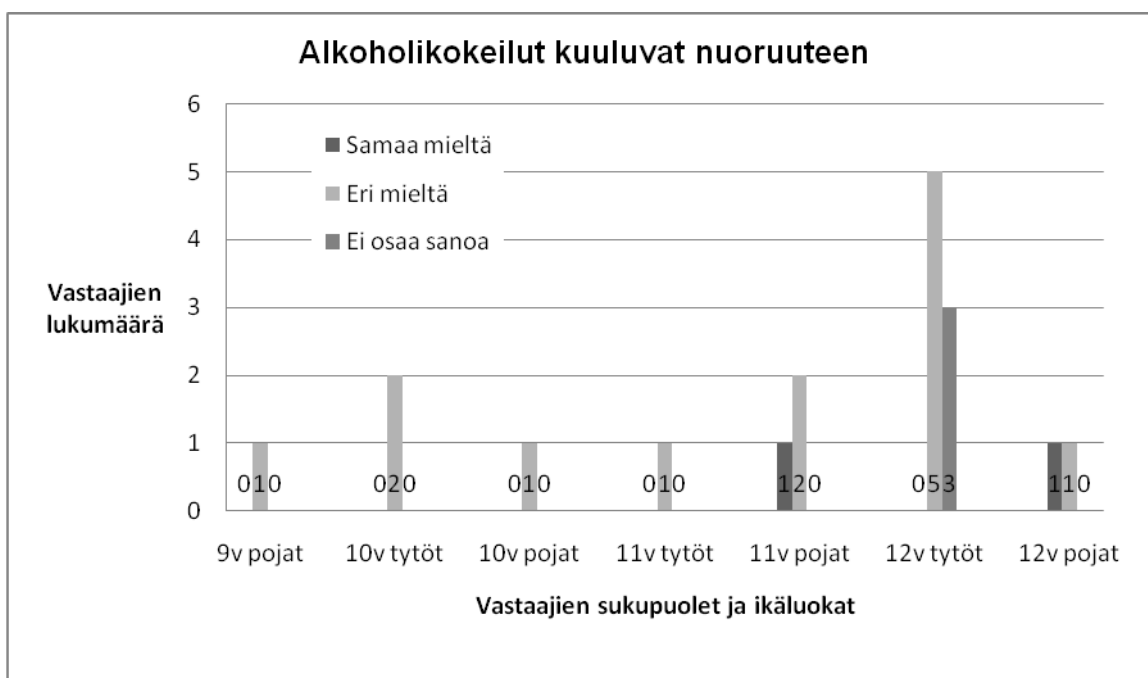

Kaavio 1

Kaavio 2 esittää varhaisnuorten asenteita alkoholikokeiluja kohtaan. Kuten kaaviossa 1 myös alkoholikokeilujen kaaviossa asenteet olivat varsin negatiiviset. 18 vastaajasta 13 ei kokenut alkoholikokeiluja kuuluvaksi nuoruuteen. Kolme 12-vuotiasta tyttöä ei ollut osannut sanoa ja vain kaksi poikaa oli ollut samaa mieltä väittämän ”Mielestäni alkoholikokeilut kuuluvat nuoruuteen” kanssa. Varhaisnuorten lomakkeista havaitut päihdeasenteet mukailevat myös Nuorten terveystapatutkimuksen tuloksia. Näyttäisikin olevan niin, että päihdeasenteiden muutos positiivisempaan suuntaan tapahtuu yläkouluun siirryttäessä. Nuorten päihdeasenteet ovat sosiaalis-kulttuurinen ilmiö, joka tulisi ottaa huomioon ehkäisevää päihdetyötä tehtäessä (Herranen, 2010, 28). Suomalaisen nuorten sosiaalis-kulttuurisessa ilmapiirissä näyttäisi siis olevan jokin päihteiden käytön aloittamista yläkoulussa tukeva tekijä. Herranen, (2010), esittääkin kysymyksen siitä, pitäisikö yksilöön asenteisiin kohdistuvan ehkäisevän päihdetyön sijaan sosiaalis-kulttuurista muutosta.

Myös Jaatinen, (2000), toteaa nuorten keskinäisen vuorovaikutuksen olevan vahva vaikuttaja heidän päihteiden käyttöönsä. Näkemykset ja valinnat muokkaantuvat vuorovaikutuksessa muiden nuorten kanssa. Nuoret yhdessä tuottavat päihdekulttuurinsa, joka vaikuttaa heidän päihteiden käyttöönsä (Jaatinen, 2000, 141). Nuorten yhteisöissään kokevat paineet päihteiden käyttöön ovat suuret. Ehkäisevä päihdetyö tu-

lisikin kohdentaa nuorten keskinäisiin yhteisöihin ja niiden päihteille antamin merkityksiin, jotka rajoittavat yksilön valinnan mahdollisuutta. (Jaatinen, 2002, 100.) On siis selvää, että vaikuttamalla nuorten keskinäiseen yhdessä olemiseen eli heidän muodostamaansa yhteisöön, voidaan vaikuttaa myös heidän rakentamaansa päihdekulttuuriin. Selvästi HOT- hankkeen toteutukseen voisikin olla perusteltua lisätä menetelmiä, joilla nuorisotilankävijöiden muodostamaan yhteisöä voidaan käyttää apuna ehkäisevää päihdetyötä tehtäessä.

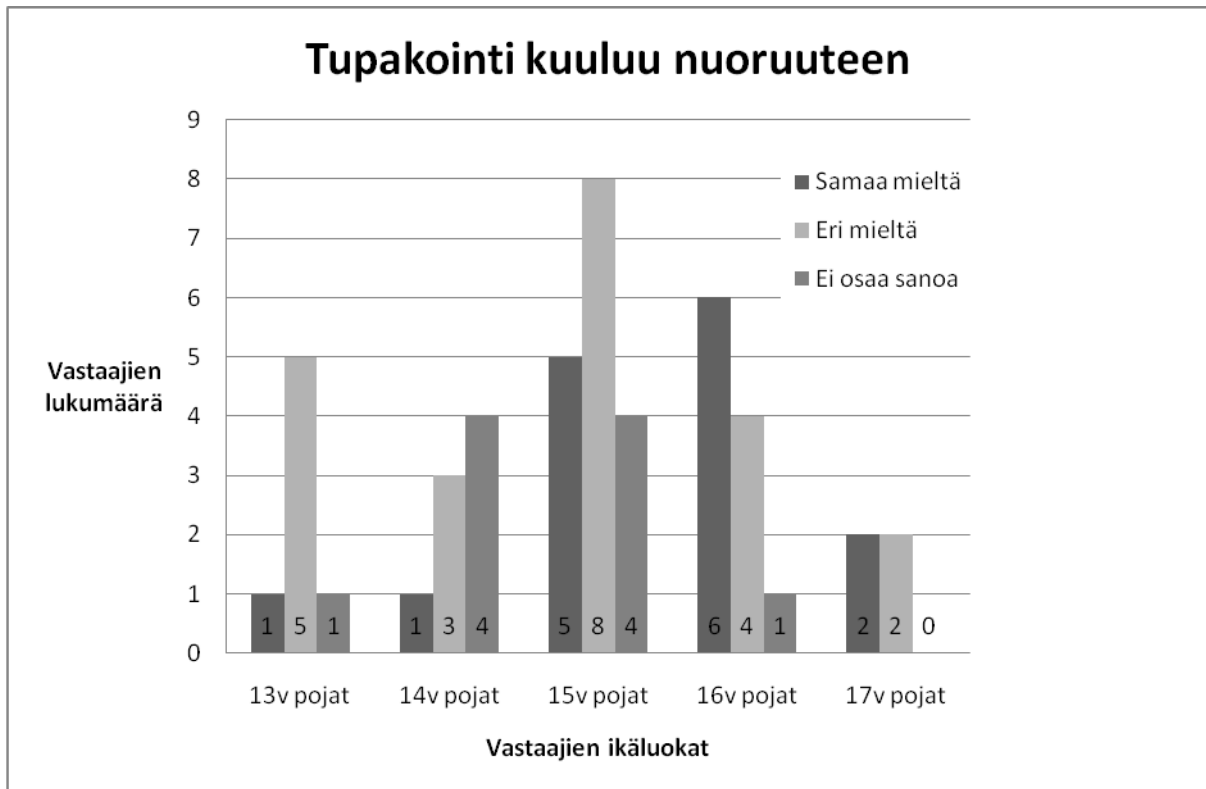
Kaavio 2

4.1.2 Päihdeasenteet nuorten lomakkeissa

Yli 13-vuotiaiden lomakkeisiin vastasi yhteensä 80 nuorta, joista 47 oli poikaa ja 33 tyttöä. Yleisesti nuorten lomakkeissa ilmeni positiivisempi suhtautuminen päihteisiin kuin varhaisnuorten vastauksissa. Tupakointi nähtiin molempien sukupuolten vastauksissa negatiivisempänä kuin alkoholikokeilut. Tyttöjen suhtautuminen tupakointiin oli negatiivisempää kuin poikien, mutta alkoholikokeiluista puhuttaessa ei merkittäviä eroja syntynyt vastaajien sukupuolten välillä. Vastausten analysointia vaikeutti se, että poikien vastauksia oli 15 kappaletta enemmän kuin tyttöjen. Tyttöjen vastausten

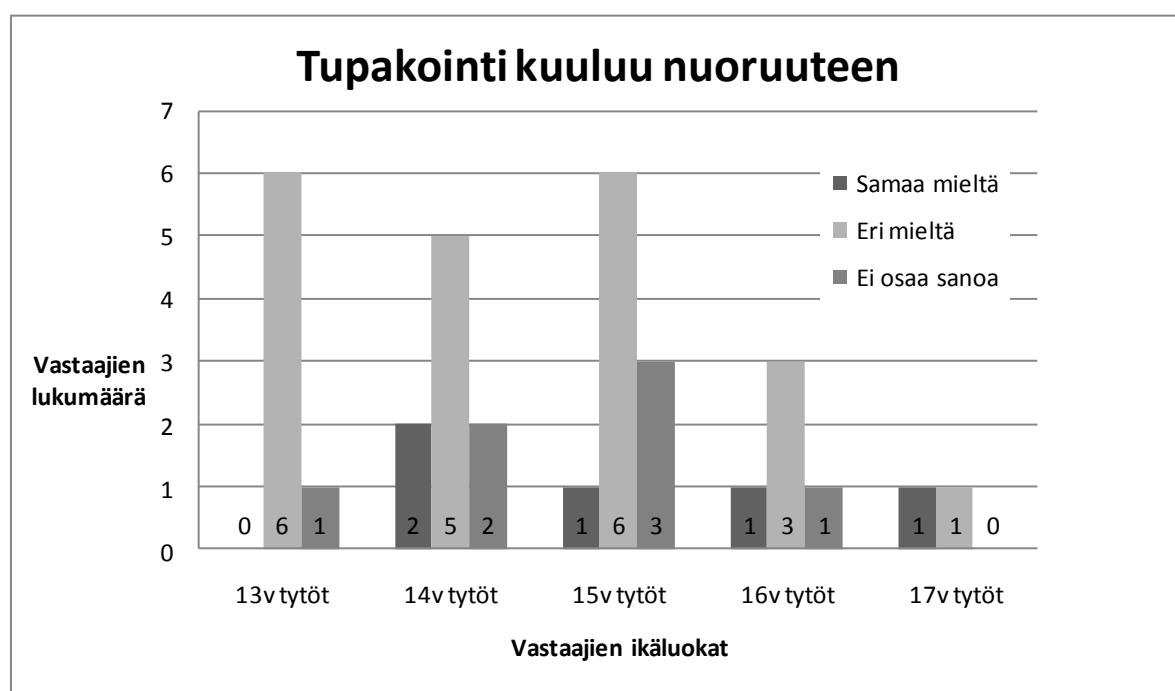
ikäluokka painottuu 13–15-vuotiaisiin ja näistä ikäluokista heitä on melko tasainen määrä. Poikien lomakkeista eniten vastauksia on ikäluokista 15- ja 16-vuotiaat.

Kaavio 3 esittää poikien asenteita tupakointiin. Kuten kaaviosta ilmenee, 47 pojasta 22 oli eri mieltä väitteen ”Tupakointi kuuluu nuoruuteen” kanssa. Vastanneista pojista 15 koki tupakoinnin kuuluvan nuoruuteen ja 10 ei osannut sanoa. Positiivisimmin tupakointiin näyttäisivät suhtautuvan 16-vuotiaat pojat, vaikka vain vuotta nuoremista pojista enemmistö ei ollut pitänyt tupakointia osana nuoruutta. Nuoria ikäluokkia tutkittaessa vajaan vuodenkin ikäero tutkittavissa voi aikaansaada erilaisia tuloksia, koska päihteidenkäyttötavat muuttuvat iän myötä nopeasti (Ahlström, Metso, Tuovinen, 2003, 601). Viitanen, (2010), toteaa, että ehkäisevää päihdetyötä nuorten parissa tehtäessä ikäryhmäkohdennus on olennaista. Onkin perusteltua kysyä, tulisiko nuorten eri-ikäisyys ottaa tarkemmin huomioon tehtäessä ehkäisevää päihdetyötä avoimessa tilatoiminnassa.

Kaavio 3

Kaavio 4 esittää tyttöjen asenteita tupakointia kohtaan. Kaaviosta voidaan nähdä, että tupakoinnin nuoruuteen kuuluvaksi koki vain 5 vastaajaa 33:sta. Noin kaksi kolmasosaa vastanneista tytöistä ei siis pitänyt tupakointia osana nuoruutta. Tulos on osan tytöistä kokeilevan tupakointia kuin pojista. Päivittäin tupakkatuotteita käytti myös lähes yhtä suuri osuus tytöistä ja pojista. (Rimpelä jne, 26) Tulosten erot voivat osittain selittyä aineistoni tyttö- ja poikavastaajien epätasaisesta määrästä. Tulosteni pohjalta voidaan kuitenkin pohtia, tulisiko ehkäisevässä päihdetyössä ottaa tyttöjen ja poikien erot tarkemmin huomioon.

Kaavio 4

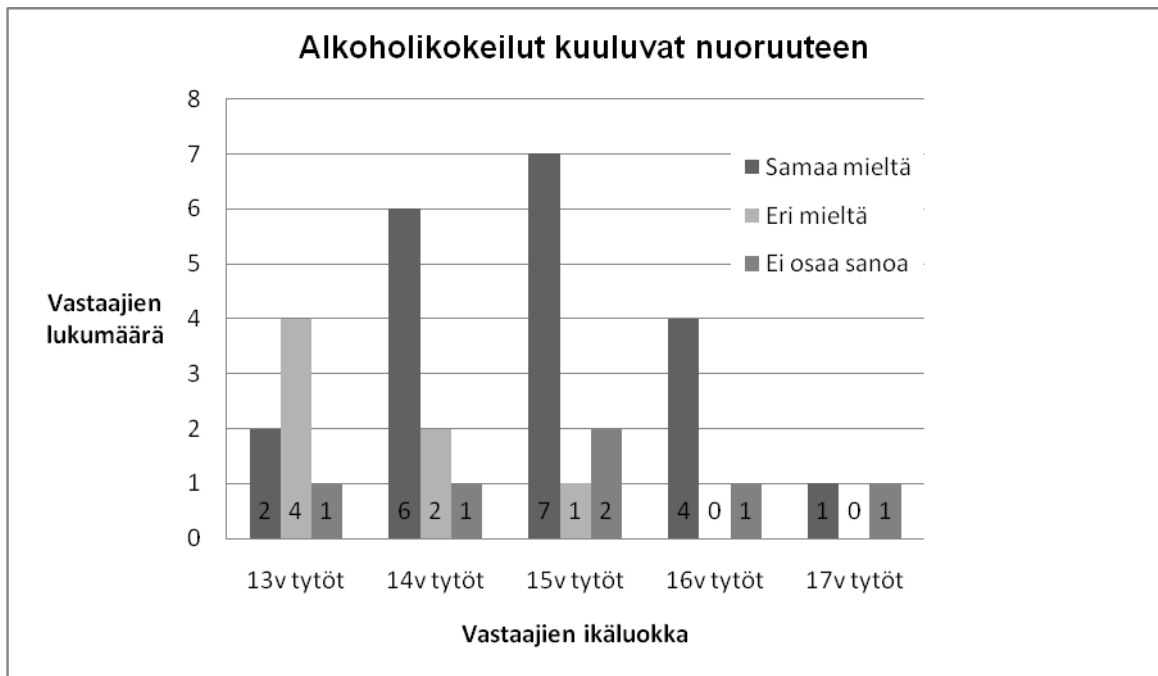
Kaaviot 5 ja 6 esittävät poikien ja tyttöjen suhtautumista alkoholikokeiluihin. Huomattavan suuri osa, noin kaksi kolmasosaa, kaikista vastaajista piti alkoholi kokeiluja osana nuoruutta. Vain 15 vastaajaa 80:stä ei pitänyt alkoholikokeiluja osana nuoruutta. 13 vastaajaa ei puolestaan osannut sanoa. Kaavion 5 mukaan myönteisimmin alkoholikokeiluihin suhtautuvat 14–16-vuotiaat pojat. Kuten jo varhaisnuorten osuudessa mainitsin, on sosiaalis-kulttuurisen asenneilmapiirin muutos huomattava siirryttäessä alakoulusta yläkouluun. Nivelvaiheen ehkäisevä päihdetyö näyttäisikin olevan ratkaisevassa asemassa nuorten päihteiden käyttöön ja asenteisiin vaikuttaessa. Näin ollen on hyvä pohtia, miten ehkäisevää päihdetyötä voitaisiin tehostaa yläkou-

luun siirtymässä olevien nuorten osalta. Selvästi HOT- hanke voikin toimia hyvänä työvälineenä nuorisotilojen ehkäisevän päihdetyön tehostamisessa.

Kaavio 5

Kaaviosta 6 puolestaan voidaan nähdä, että tyttöjen suhtautumien alkoholikokeiluihin ei eroa merkittävästi poikien asenteista. Positiivisimmin alkoholikokeiluihin näyttäisivät kaavion mukaan suhtautuvan myös tytöistä yli 14-vuotiaat. Vain yksi vastaaja sekä 16-, että 17-vuotiaista tytöistä ei ollut osannut sanoa kuuluvatko alkoholikokeilut hänen mielestään nuoruuteen. Yhtäältä tulokset tukevat Nuorten terveystapatutkimuksen (2007, 38) tuloksia poikien ja tyttöjen alkoholinkäytön samankaltaistumisesta. Toisaalta tuloksista on vaikea tehdä yleispäteviä johtopäätöksiä otannon pienuuden ja epätasaisuuden takia.

Kaavio 6

4.1.3 Selvästi HOT- menetelmän vaikutus päihdeasenteisiin

Selvästi HOT- menetelmän vaikuttavuutta nuorten päihdeasenteisiin mittasin nuorisotilan kävijöille suunnatussa palautelomakkeessa väittämän ”Nuorisotilalla tällä viikolla tehdyt päihdejutut muuttivat asenteitani päihdeitä kohtaan kriittisemmäksi” avulla.

Varhaisnuorista pojista neljä oli vastannut samaa mieltä väittämään Selvästi HOT- menetelmän vaikutuksesta päihdeasenteita kiristävästi. Yksi vastaaja seitsemästä oli ollut eri mieltä väitteen kanssa ja kaksi ei osannut sanoa, oliko menetelmillä vaikutusta heidän päihdeasenteisiinsa. Varhaisnuorista tytöistä puolestaan kahdeksan vastasi Selvästi HOT- menetelmän tiukentaneen heidän päihdeasenteitaan. 11 vastaajasta yksi oli eri mieltä ja kaksi ei osannut sanoa.

Nuorten päihdeasenteisiin ei Selvästi HOT- viikon harjoitteilla tuntunut olevan vaikutusta. Pojista 28 vastaajaa 47:stä ei kokenut nuorisotiloilla tehtyjen harjoitteiden muuttaneen heidän asenteitaan päihdeitä kohtaan kriittisemmäksi. 10 vastaajaa ei ollut osannut sanoa, oliko harjoitteilla vaikutusta heidän asenteisiinsa. Vain yhdeksän poikaa oli kokenut Selvästi HOT- viikon ohjelmien vaikuttaneen heidän asenteitaan kiristävästi. Tytöistä puolestaan 10 vastaajaa 33:sta oli kokenut harjoitteiden vaikut-

taneen päihdeasenteita tiukentavasti. Viisi vastaajaa ei ollut osannut sanoa, oliko harjoitteilla vaikutusta ja yksi tyttö ei ollut vastannut väittämään ollenkaan. Puolet kaikista yli 13- vuotiaista tytöistä oli vastannut, etteivät Selvästi HOT- menetelmät vaikuttaneet päihdeasenteita kiristävästi. Toiminnalliset ehkäisevän päihdetyön menetelmät saavat nuoret usein innostumaan, mutta niiden käyttöön liittyy myös haasteita. Nuorten voi olla vaikea ymmärtää mihin uuteen toiminnallisten menetelmien käyttö johtaa tai miksi erilaisia tempauksia tehdään. Voi pahimmillaan käydä niin, että suunniteltukin toiminnallinen tuokio jää nuorten mieliin vain mukavaksi puuhailuksi, eikä saavuta tavoitetta päihdeasenteisiin vaikuttajana. (Herranen, 2010, 32.) Nuoret eivät myöskään halua olla pelkkiä toiminnan kohteita, vaan he haluavat aktiivisen osallistujan roolin heille suunnattua ehkäisevää päihdetyötä tehtäessä. Nuoret haluavat tulla aidosti kuulluiksi ja heidän näkökulmansa tulee ottaa huomioon. Nuorille suunnatun ehkäisevän päihdetyön tulee olla sidoksissa nuorten kokemusmaailmaan ja todellisuuteen, ollakseen vaikuttavaa. (Jaatinen, 2002, 101.) Nuorten ottaminen mukaan Selvästi HOT- hankkeen kehittämiseen näyttäisikin tulosten perusteella olevan perusteltua. Hankkeen toteutus tapahtuu nuorisotiloilla, joten mahdollisuus nuorten osallistamiseen hankkeen kehitystyössä on olemassa.

4.1.4 Selvästi HOT- menetelmän innostavuus ja kiinnostavuus

Nuorisotilan kävijöille suunnatussa palautelomakkeessa oli kaksi Selvästi HOT- menetelmän kiinnostavuutta ja innostavuutta koskevaa väittämää. Väittämän ”Tämän viikon ohjelmat haastoivat keskustelemaan päihteistä” vastaukset jakautuivat tasaisesti varhaisnuorten poikien lomakkeissa. Kolme vastaajaa oli kokenut harjoitteiden haastaneen heitä keskusteluun ja samoin kolme oli vastannut olevansa eri mieltä väitteen kanssa. Kaksi vastaajista ei ollut osannut sanoa, haastoivatko harjoitteet heitä päihdekeskusteluun. Varhaisnuorista tytöistä viisi oli kokenut Selvästi HOT- harjoitteiden haastaneen heitä keskustelemaan päihteistä ja vain yksi vastaaja oli ollut eri mieltä väitteen kanssa. Neljä vastaajaa 11:sta ei ollut osannut sanoa, vaikuttivatko menetelmät keskustelua herättävästi.

Nuorten poikien lomakkeissa vastausten jakautuvuus oli niin ikään tasaista. 16 vastaajaa oli kokenut Selvästi HOT- harjoitteiden herätelleen päihdekeskusteluun. Niin ikään 16 vastaajaa oli ollut eri mieltä väitteen kanssa. 15 vastaajaa 47:stä ei ollut osannut, sanoa haastoivatko nuorisotiloilla tehdyt harjoitteet heitä keskustelemaan päihteistä. Nuorten tyttöjen lomakkeista selvisi, että 14 vastaajaa 33:sta oli kokenut Selvästi HOT- viikon ohjelmien haastavan heitä päihdekeskusteluun. 15 vastaajaa puolestaan ei ollut osannut sanoa ja vain 3 vastaajaa oli ollut eri mieltä väitteen kanssa.

Väitteen ”Nuorisotiloilla tällä viikolla tehdyt päihdejutut olivat kiinnostavia ja innostavia” kanssa samaa mieltä oli ollut kolme varhaisnuorta poikaa. Kaksi vastaajaa oli ollut eri mieltä ja kaksi ei ollut osannut sanoa, olivatko harjoitteet innostaneet heitä osallistumaan. Kuitenkin lähes kaikki varhaisnuoret tytöt olivat pitäneet Selvästi HOT- menetelmää innostavina ja kiinnostavina. Vain yksi oli ollut eri mieltä väitteen kanssa ja yksi ei ollut vastannut ollenkaan kyseiseen väitteeseen.

Nuorten poikien vastaukset olivat jakautuneet myös harjoitteiden kiinnostavuutta ja innostavuutta mittaavassa väitteessä lähes tasan. Yhteensä 17 vastaajaa oli kokenut Selvästi HOT- harjoitteet innostaviksi ja kiinnostaviksi. 16 vastaajaa puolestaan oli ollut eri mieltä ja 15 vastaajaa ei ollut osannut sanoa. Tyttöjen lomakkeiden vastaajista 13 oli pitänyt harjoitteita kiinnostavina kun taas 15 vastaajaa ei ollut osannut sanoa. Vain kolme vastaajaa nuorten tyttöjen lomakkeissa ei ollut pitänyt Selvästi HOT- menetelmää kiinnostavana ja innostavana. Tyttöjen ja poikien näkemyserot Selvästi HOT- menetelmien kiinnostavuudesta ja innostavuudesta tukevat jo aikaisemmin opinnäytetyössäni pohtimaani sukupuolisensitiivisen ehkäisevän päihdetyön tarpeellisuutta.

4.1.5 Nuorten päihdetietous

Nuorisotilojen kävijöille suunnatussa palautelomakkeesta kolme väittämää koskivat nuorten tietämystä päihteistä. Yksi väittämistä koski nuorten jo olemassa olevia tietoja päihteistä, yksi puolestaan Selvästi HOT- menetelmän kykyä antaa uutta tietoa

nuorille. Kolmas päihdetietoutta koskeva väittämä oli ”Mielestäni päihteistä tulisi saada enemmän tietoa nuorisotilalla”.

Varhaisnuorista pojista kolme oli kokenut saaneensa uutta tietoa päihteistä Selvästi HOT- menetelmän kautta. Kaksi vastaajaa oli ollut eri mieltä väitteen kanssa sekä kaksi vastaajaa ei ollut osannut sanoa. Varhaisnuorista tytöistä puolestaan kahdeksan oli vastannut saaneensa uutta tietoa ja vain yksi vastaaja oli ollut eri mieltä. Yksi vastaajaa ei ollut osannut sanoa, oliko saanut uutta tietoa päihteistä ja yksi vastaaja oli jättänyt vastaamatta väitteeseen. Nuorista pojista 26 vastaajaa ja nuorista tytöistä 20 vastaajaa ei ollut mielestään saanut uutta tietoa Selvästi HOT- viikon aikana. Pojista kahdeksan ei ollut osannut sanoa ja 14 poikaa oli kokenut saaneensa uutta tietoa. Tytöistä 9 oli kokenut saaneensa uutta tietoa ja 15 vastaajaa ei ollut osannut sanoa.

Neljä varhaisnuorta poikaa oli kokenut, että nuorisotilalla tulisi saada enemmän tietoa päihteistä. Yksi vastaaja oli ollut eri mieltä ja kaksi poikaa ei ollut osannut sanoa haluaisivatko saada enemmän tietoa päihteistä nuorisotilalla ollessaan. Varhaisnuorista tytöistä viisi koki, että nuorisotilalla tulisi saada enemmän tietoa päihteistä, kun taas kaksi tyttöä oli ollut eri mieltä väittämän kanssa. Neljä tyttöä ei ollut osannut sanoa pitäisikö päihdetietoa saada enemmän. Nuorista pojista 17 koki, ettei nuorisotilalta tarvitse saada lisää tietoa päihteistä. 10 vastaajaa haluaisi saada enemmän tietoa nuorisotilalla ollessaan. Huomattavan iso osa eli 20 vastaajaa ei ollut osannut vastata kyseiseen väittämään. Nuorista tytöistä puolestaan vain neljä haluaisi saada enemmän tietoa päihteistä nuorisotilalta. 15 vastaajaa ei kokenut tarvetta enemmälle tiedolle. Myös tytöistä iso osa eli 15 vastaajaa ei ollut osannut sanoa, haluaisiko saada enemmän tietoa päihteistä nuorisotilalla.

Kysyttäessä jo olemassa olevasta päihdetietoudesta varhaisnuorista pojista kolme vastasi omaavansa mielestään riittävästi tietoa. Neljä puolestaan koki, ettei mielestään tiennyt riittävästi päihteistä. Varhaisnuorista tytöistä kuusi vastasi tietävänsä riittävästi päihteistä, kun taas neljä tyttöä oli eri mieltä väittämän kanssa. Yksi vastaajista ei ollut osannut sanoa omasiko riittävästi tietoa päihteistä. Nuorten lomakkeissa lähes kaikki vastaajista kokivat omaavansa riittävästi tietoa päihteistä. Pojista 41 ja tytöistä 26 vastasivat tietävänsä riittävästi päihteistä. Pojista vain kaksi ja tytöistä nel-

jä vastasi, että haluaisi saada enemmän tietoa päihteistä. Neljä poikaa ja kolme tyttöä eivät osanneet sanoa, oliko heillä riittävästi tietoa päihteistä. Ehkäisevän päihdetyön toimijoiden on hyvä selvittää, millaista tietoa nuorilla on päihteistä ja mistä tieto on hankittu (Kylmänen, 2005, 27). Voisikin olla perusteltua lisätä Selvästi HOT-hankkeen toteutukseen lisää aikaa nuorisotilan kävijöiden päihdetietouden tarkasteluun, jotta Selvästi HOT- menetelmiä toteutettaessa osataan antaa uutta ja nuorten kannalta relevanttia tietoa.

4.1.6 Avoimen kysymyksen vastaukset

Kuten aiemmin opinnäytetyössäni mainitsin, pidin tärkeänä, että nuorisotilankävijöillä olisi mahdollisuus kertoa omin sanoin, millaista ohjelmaa he toivoisivat päihteistä kertomisen tueksi. Avoimeen kysymykseen vastasi yhteensä viisi varhaisnuorta, jotka kaikki olivat tyttöjä. Nuoria avoimeen kysymykseen vastanneita oli 43 kappaletta, joista tyttöjä oli 19 ja poikia 24.

Varhaisnuoret pitivät Selvästi HOT- viikon ohjelmia mukavina ja kiinnostavina. Esimerkiksi 10-vuotias tyttö Matinkylästä oli vastannut avoimeen kysymykseen näin:

”Kivointa oli kun teimme kaikkia tehtäviä ja mikään ei ollut tyhmää.”

12-vuotias tyttö Olarista oli puolestaan vastannut näin:

”Kivointa oli piirtää humala aiheesta kuva.”

Varhaisnuoret myös arvostivat Selvästi HOT- menetelmien avulla saamaansa uutta tietoa.

12-vuotias tyttö Olarista oli vastannut kysymykseen näin:

”Kaikki tieto oli hyväksi. Oli ihan kiva tietää päihteistä enemmän.”

Niin ikään 12-vuotias tyttö Olarista oli kokenut kaiken nuorisotilalla tehdyn mukavaksi:

”Kaikki oli hyviä asioita. Kiitos ohjauksesta.”

Varhaisnuorten vastauksista ei kuitenkaan ilmennyt millaisia menetelmiä he toivoisivat päihteistä kertomisen tueksi.

Avoimeen kysymykseen vastanneista nuorista 11 oli vastauksissaan suhtautunut positiivisesti Selvästi HOT- menetelmiin, joita nuorisotiloilla oli käytetty. Erityisen mukavaksi oli koettu Ainemaatio DVD:n katsominen. Se näkyi vastauksissa niin, että neljä vastaajaa kuvasi Nuuska-Peteä ”kivoimmaksi” ja kolme vastaajista oli kommentoinut pitäneensä videoista. Seitsemästä videot positiiviseksi kokeneesta vastaajasta kuusi oli poikaa. 15-vuotias poika Kivenlahdesta oli kuvannut kokemustaan näin:

”Videot oli hyvii.”

16- vuotias poika niin ikään Kivenlahdesta oli vastannut ytimekkäästi:

”Nuuska-Pete!!!!”

Vaikka pojat olivat kokeneetkin videot Selvästi HOT- menetelmistä parhaimmaksi, saivat Ainemaatio DVD:n videoklipit osakseen myös kritiikkiä. 15-vuotias poika Kivenlahdesta oli vastannut näin:

”Olis pitäny tsiigaa joku kunnan päihdeleffa, eikä mitää lego shittii.”

Kritiikistä huolimatta, on tulosten perusteella selvää, että videot ehkäisevän päihdetyön menetelmänä pojat tavoittavia. Onkin perusteltua pohtia, voisiko videoita mahdollisesti hyödyntää sukupuolisensitiivisen ehkäisevän päihdetyön kehittämissä.

Muista Selvästi HOT- menetelmistä erityisesti tietokilpailua oli pidetty hyvänä tapana keskustella päihteistä. Esimerkiksi 13-vuotias tyttö Juvanpuistosta oli vastannut seuraavasti:

”Tietokilpailu oli kiva, koska siitä oppi.”

14-vuotias tyttö Kalajärveltä oli myös pitänyt tietokilpailuharjoitteesta:

”Kivointa oli ne jotku tietotestijutut ja et sai huulirasvoja.”

Nuoret vastaajat myös kritisoivat päihteistä puhumista nuorisotilalla. Esimerkiksi 16-vuotias poika Kivenlahdesta oli vastannut seuraavasti:

”En osaa sanoa mikä on ollu kivointa. Tyhmintä on ollu että puhutaan päihdejutuista.”

15-vuotias tyttö Leppävaarasta puolestaan oli kommentoinut näin:

”Ei pitäisi keskustella päihteistä, koska nuoret eivät lopeta niiden käyttöä, mutta tietokilpailu on hyvä idea.”

Avoimeen kysymykseen vastanneista nuorista vain kaksi oli osannut kertoa konkreettisia esimerkkejä kuinka päihteistä tulisi heidän mielestään puhua nuorille. 17-vuotias tyttö Kalajärveltä oli kommentoinut vastauksessaan näin:

”On hyvä, että päihteistä tiedotetaan eri tavoin. Mitä erilaisempia juttuja keksii, sitä paremmin lapset/nuoret niitä jaksaa sisäistää. Ei aina niitä iänikuisia 70-luvun varoitusvideoita! P.S. En kyllä itse käytä mitään, että olen ehkä huono vastaamaan.”

15-vuotias tyttö Matinkylästä oli vastannut avoimeen kysymykseen seuraavasti:

”Emmä tiää -- Vaikka joku ilmanen ”näytelmä” jota voisi mennä halutesaan kattomaan ja et siin tavallaa kerrtotais miten kauheeta se alkoholi sit oikeesti on.”

HUMAKin Joensuun kampuksen opiskelijat toteuttivat yhteistyössä Joensuun nuorisotoimen kanssa päihdeinterventioita myös syksyllä 2009 ja saivat työstään palautetta nuorilta. Peilatessani tuloksiani Herrasen, (2010), tekstissään analysoimiini tuloksiin, huomaan samankaltaisuuksia. Herranen, (Emt), kirjoittaa joensuulaisten nuorten halunneen uutuuden kokemuksia ja kokeneen ”saman vanhan” tiedon turhauttavaksi. Myös espoolaisten nuorten vastauksista kuvastui turhautuminen jo kertaalleen kuul-tuihin asioihin. Esimerkiksi 16-vuotias poika Kivenlahdesta oli ilmaissut turhautumisen-sensa päihdekeskusteluun seuraavasti:

”Ei puhuta päihteistä enää KOSKAAN!!”

Onnistuneen päihdekasvatuksen toteuttamisen avain näyttäisi myös näiden tulosten perusteella olevan nuorten jo olemassa olevien päihdetietojen kartoittaminen, ennen päihdekasvatuksen menetelmien toteuttamista.

4.3 Ohjaajien palautelomakkeet

Ohjaajien lomakkeet koostuivat seitsemästä monivalintaväittämästä sekä kolmesta avoimesta kysymyksestä. Ohjaajien lomakkeiden kysymysten pääpaino oli Selvästi HOT - menetelmien toimivuudessa ja käytettävyydessä sekä Selvästi HOT- viikon organisoinnin onnistumisessa. Ohjaajien lomakkeiden monivalintaväittämät olen ja-kanut neljään teemaan, jotka ovat: Selvästi HOT – menetelmät päihdekeskustelun tukena, Selvästi HOT - menetelmien monipuolisuus, Selvästi HOT – menetelmien innostavuus ja ohjaajuuden tukeminen sekä Selvästi HOT – viikon tiedotuksen onnis-tuminen. Sain vastauksia ohjaajilta yhteensä 16 kappaletta. Matinkylän, Leppävaa-ran, Haukilahden sekä Karakallion nuorisotiloilta olivat vastanneet sekä HUMAKin opiskelija, että talon vastaavaohjaaja. Vastaajien anonyymiteetin säilyttääkseni, olen nimennyt vastaajat numeroin yhdestä 16:sta.

4.3.1 Selvästi HOT- menetelmät päihdekeskustelun tukena

11 vastaajaa 16:sta oli kokenut Selvästi HOT- menetelmien olevan toimivia käytäessä päihdekeskustelua nuorten kanssa, kun taas kaksi vastaajaa oli eri mieltä. Kolme oli vastannut ”ei osaa sanoa”. Näistä vastauksista kaksi selittynee sillä, että yhdellä nuorisotilalla, ei ollut Selvästi HOT- hankkeen toteutuksen aikana ollut ollenkaan kävijöitä.

Väitteen ”Päihteistä keskusteleminen nuorten kanssa oli Selvästi HOT- menetelmistä huolimatta vaikeaa” vastausten hajautuneisuus oli suurta. Kuusi vastaajaa sanoi päihteistä keskustelemisen olevan Selvästi HOT- menetelmistä huolimatta vaikeaa. Seitsemän taas ei kokenut keskustelua haastavaksi. Kaksi vastaajaa ei ollut osannut sanoa ja yksi vastaaja, ei ollut vastannut ollenkaan. Vastausten hajautuneisuus kuvaa mielestäni hyvin ehkäisevän päihdetyön haasteellisuutta. Ehkäisevään päihdetyöhön liittyy monia jännitteitä ja ristiriitoja, kuten ohjaajan omien ja muiden intressien sovittaminen yhteen, oikean ja väärän puntarointi, todellisen ja ideaalisen peilailu sekä yhteiskunnan ja yksilön toimintaa ohjaavien intressien yhteensovittaminen (Herranen, 2010, 36). Ei siis ihme, että ammattitaitoiset nuurisonohjaajat kokevat päihteistä keskustelemisen haasteelliseksi. Ehkäisevän päihdetyön tekee haasteelliseksi myös Viitasen, (2010), mukaan toimintakentän kohdentamattomuus, jolloin työote ja menetelmät joudutaan valitsemaan kohderyhmän, paikan ja toimintaympäristön mukaan. Näin ollen voidaan pohtia, olisiko Selvästi HOT- hanketta toteuttaville ohjaajille hyötyä päihdetietouden päivittämisestä esimerkiksi ohjaajien omana Selvästi HOT- hankkeena. Tällöin ohjaajat pääsisivät kokeilemaan menetelmiä ja hankkeen tavoitteet ehkäisevän päihdetyön näkökulmasta kirkastuisivat. Selvästi HOT- hanketta 2009 Kaukalahden nuorisotilalla ohjannut nuurisonohjaaja Anu Mäkinen kaipasi myös haastattelussa päihdetietouden päivittämistä.

”Koen itse omaavani semmosen ihan hyvän perustiedon mil pystyy niinku keskustelea, mut noi on noi nykyuoret niin valistuneita, et varmasti tietyissä aiheissa jäis kyllä jalkoihin. Semmonen tietynlainen tietojen päivittäminen ois ainaki ihan hyvä.” (Mäkinen, 2010)

4.3.2 Selvästi HOT- menetelmien monipuolisuus

10 vastaajaa 16:sta vastannut monivalintaväittämässä kokeneensa Selvästi HOT -menetelmät riittävän monipuolisiksi. Kaksi vastaajista ei ollut osannut sanoa, ovatko menetelmät riittävän monipuolisia. Neljä puolestaan koki menetelmät riittämättömiksi ja kaipasi lisää monipuolisuutta. Monipuolisuutta kuvattiin myös avoimen kysymyksen vastauksissa muun muassa näin

”Menetelmät vaikuttivat monipuolisilta ja varmasti toimivat hyvin jos osaa valita oikealle ryhmälle oikean menetelmän.” (Vastaaja 5)

”Monipuolisista menetelmistä löytyy varmasti kaikille sopiva tapa käsitellä asioita” (Vastaaja 7)

Avoimessa kysymyksessä ”Millaisia menetelmiä toivoisit Selvästi Hot – kansioon lisää? Mitä pitäisi kehittää, mitkä ovat jo nyt toimivia menetelmiä?” nousi menetelmien monipuolisuus myös esiin. Vastaajat kuvasivat muun muassa näin:

”Menetelmät ovat jo monipuolisia, mutta voisihan niitä aina olla lisää.”
(Vastaaja 5)

”Ei erityistoiveita, mielestäni ovat monipuolisia menetelmiä.” (Vastaaja 16)

Vaikka Selvästi HOT- menetelmät saivat kehuja monipuolisuudestaan, nousi ohjaajien lomakkeista myös kehittämiskohteita esiin. Yhtenä kehittämisen paikkana nähtiin menetelmien koulumaisuus, jota vastaajat kuvasivat muun muassa näin:

”Menetelmien tulisi olla enemmän epäkoulumaisia, koska nuorisotilan avoin toiminta on kuitenkin nuorten vapaa-aikaa. Epäkoulumaiset menetelmät saattaisivat motivoida enempi nuoria tekemään ja kiinnostumaan tästä asiasta.” (Vastaaja 10)

”Enemmän avoimeen talotoimintaan sopivia menetelmiä.” (Vastaaja 1)

Nuoret kokevat vaihtoehtoisen tekemisen ratkaisuksi päihteiden käytön vähentämiseen. Tällaisen tekemisen tulisi kuitenkin olla nuorten yhteisöstä lähtöisin, jotta kiinnostus tekemiseen voidaan säilyttää. (Helmiö, 2010, 113.) Tulosten perusteella onkin perusteltua pohtia voisiko nuoria osallistaa Selvästi HOT- menetelmien kehittämisessä ja niiden toteuttamisessa. Nuorten vertaisohjaajuudella voitaisiin pienentää menetelmien koulumaisuutta ja saada aikaan aidosti vuorovaikutuksellinen ilmapiiri.

4.3.3 Selvästi HOT- menetelmien innostavuus ja ohjaajuuden tukeminen

Seitsemän vastaajaa koki menetelmät nuoria innostaviksi ja vain yksi oli eri mieltä. Huomattavaa on kuitenkin, että kahdeksan vastaajaa 16:sta ei ollut osannut sanoa, innostavatko menetelmät nuoria osallistumaan. Yksi vastaajista oli kommentoinut väittämää ”Selvästi HOT menetelmät innostivat nuoria osallistumaan”, palautelomakkeen marginaaliin, sanoin:

”Pakotetut osallistumiset, mutta innostivat tekemään” (Vastaja 15)

Myös avoimissa vastauksissa nuorten motivoinnin haastavuus nousi esiin.

”Nuorten motivointi oli haastavaa ja tulee varmaan aina sitä olemaankin.”

(Vastaja 2)

”Nuoria voi olla vaikea motivoida avoimessa talotyössä osallistumaan esimerkiksi draamatehtäviin, sillä nuokkarilla on aina niitä, joita ei kiinnosta ja siksi ulkopuolista hälinää.” (Vastaja 7)

Myös osallistumismotivaation parantamisen välineenä voisi toimia jo aiemmin mainitsemani nuorten osallistaminen. Osallisuus on tunnetta oman itsensä ja tilanteen hallinnasta, voimasta tehdä ja toteuttaa itseään. Hyvän ja turvallisen yhteisön tunnuspiirteenä voidaan nähdä osallisuuden toteuttaminen yksilön itse valitsemalla tasolla. (Helmiö, 2010, 111.)

Selvästi HOT- menetelmien koettiin lisäävän ohjaajien omaa motivaatiota tarttua päihdekeskusteluun. 12 vastaajaa oli vastannut Selvästi HOT- menetelmien motivoivan heitä ohjaajana tarttumaan päihdekeskusteluun. Vastaajista kaksi oli eri mieltä, yksi ei ollut osannut sanoa ja yksi ei ollut vastannut ollenkaan kyseiseen väittämään. 10 vastaajaa oli kokenut Selvästi HOT- menetelmien tukevan ohjaajuuttaan riittävästi. Vain yksi vastaaja oli eri mieltä ja neljä vastaajaa puolestaan ei osannut sanoa. Yksi vastaajista oli jättänyt vastaamatta ohjaajuuden tukemista koskevaan väittämään.

4.3.4 Selvästi HOT- viikon tiedotuksen onnistuminen

15 vastaajaa oli vastannut saaneensa riittävästi tietoa Selvästi HOT- viikon tapahtumista ja toiminnasta etukäteen. Vain yksi ei ollut osannut sanoa, oliko saanut riittävästi tietoa. Avoimessa kysymyksessä ”Miten Selvästi HOT- viikon organisointi ja yhteistyö eri tahojen kanssa mielestäsi onnistui?” vastaajat kommentoivat informaation kulkua ja opiskelijoiden läsnäoloa muun muassa näin

”Organisointi sujui hyvin, opiskelija oli mahtava ja uusia menetelmiä ja vinkkejä toimintaan saatiin” (Vastaaja 15)

”Organisointi sujui hyvin, opiskelija hoiti oman osuutensa aiheuttamatta meille ylimääräistä pään vaivaa. Materiaali ja informaatio tuli ajoissa.”(Vastaaja 7)

Toisaalta organisointia ja opiskelijoiden läsnäoloa kommentointiin muun muassa näin

”Opiskelijan kanssa oli hieman vaikeuksia. Yhteyden pito opiskelijan puolesta ei sujunut eikä hän vetänyt kuin yhden jutun. Luulimme opiskelijasta olevan enemmän apua.” (Vastaaja 2)

”Organisointi toimi kohtalaisesti ja välillä tiedonkulku takkusi ohjaajien välillä.”(Vastaaja 14)

Myös opiskelijavastaajat antoivat kriittistä palautetta Selvästi HOT- hankkeen organisoinnista.

”Organisoinnissa voisi olla kehittämisen varaa, varsinkin kun tulimme eri kampuksilta ja infoaminen ei ollut ihan tasapuolista. Myös yhteydenpito taloon oli hankalaa.” (Vastaja 5)

” (Organisointi) Ihan ok. Opiskelijoilta olisi voinut aikaisemmin kysyä kiinnostusta hankkeeseen.” (Vastaja 9)

Vaikka kriittistäkin palautetta annettiin, koettiin Selvästi HOT- hankkeen tiedotus ja organisointi pääsääntöisesti onnistuneeksi. Opiskelijan läsnäolo ja työpanos nähtiin positiivisena ja Selvästi HOT- hankkeen onnistumista tukevana asiana. Ohjaajien vastauksista oli luettavissa helpotus HUMAKin opiskelijoiden avulla saadusta lisäresurssista hankkeen toteuttamiseksi nuorisotiloilla.

”Yhteistyö sujui hyvin ja informaatio kulki. Opiskelijan läsnäolo jutuissa oli iso plussa, sillä ainakin täällä hulinaa oli sen verran, ettei yhtä paljon olisi saanut panostettua viikkoon omin voimin.” (Vastaja 12)

Tulosten perusteella voidaankin todeta opiskelijoiden osallistumisen Selvästi HOT- hankkeessa tuovan tärkeän lisäresurssin nuorisotilojen arkeen. Opiskelijoiden osallistuminen tukee heidän ammatillista kasvuaan, mutta samalla myös toimii Selvästi HOT- hanketta kehittävänä voimana. Yhteistyöllä voidaan saavuttaa entistä tehokkaampaa ehkäisevää päihdetyötä.

5 TEEMAHAASTATTELUT

Palautelomakkeiden lisäksi aineistonani toimivat teemahaastattelut, joita tein yhteensä kolme kappaletta. Haastatteluilla halusin syventää palautelomakkeista saatuja tulkintoja ja ymmärtää paremmin opinnäytetyöni merkitystä ammattialalle. Teemahaastattelu on lomake- ja avoimen haastattelun välimuoto, jolle on tyypillistä, että kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara, 2000a, 195.) Teemahaastattelu sopii tutkimusmenetelmäksi silloin, kun vastaus perustuu haastateltavan henkilön omaan kokemukseen tai kun halutaan syventää tietoa jostakin asiasta. (Hirsjärvi, Hurme, 2000b, 35.)

Ensimmäiset kaksi haastateltavaa, johtava nuorisonohjaaja Heidi Odell ja nuorisonohjaaja Jenni Kortemäki, valikoituivat siksi, että heillä oli vahva rooli Selvästi HOT- hankkeen liikkeelle lähdössä. Kolmas haastateltava, nuorisonohjaaja Anu Mäkinen, valikoitui Heidi Odellin avulla. Halusin haastatella henkilöä, jolle Selvästi HOT- hankkeen toteutus tuli ensimmäistä kertaa eteen vuonna 2009, jolloin Odell ohjasi minut ottamaan yhteyttä Anu Mäkiseen. Mäkinen on aloittanut Espoossa nuorisonohjaajana vuoden 2009 alussa. Mäkisen haastatteleminen osoittautui kiinnostavaksi myös siksi, ettei hänen työkokemuksensa on vahvasti järjestökentältä, joten hänen näkökulmansa nuorisotyöhön on tuore.

Haastattelukysymysten runko oli jokaisessa haastattelussa melko samanlainen, mutta painotukset vaihtelivat hiukan riippuen haastateltavan roolista Espoon Nuorisopalveluiden työntekijänä. Haastattelutilanteen edetessä tein myös lisäkysymyksiä, joita ei haastattelurungossa ollut. Haastattelujen vastaukset olen jakanut teemoittain kahdeksan osa-alueeseen, jotka ovat haastateltavan mielikuvat ehkäisevästä päihdetyöstä sekä Selvästi HOT- menetelmän toimivuus ja kehittämisideat.

5.1 Haastateltavien mielikuvat ehkäisevästä päihdetyöstä

Johdatukseksi Selvästi HOT- hankkeesta keskustelemiseen esitin haastateltaville kysymyksiä, joiden avulla pysyitin peilaamaan heidän mielikuviaan ehkäisevästä päihdetyöstä ja siitä kenen sitä tulisi tehdä. Kaikki haastateltavat kokivat ehkäisevän päihdetyön tärkeäksi ja ajattelivat sen kuuluvan kaikkien lasten ja nuorten parissa työskentelevien toimenkuvaan.

”No kyl se (ehkäisevä päihdetyö) mun mielestä niinku, se kuuluu kyl kaikille jotka nuorten kanssa on tekemisissä. Se on semmonen asia ja aihe jota ei niinku voi välttää sillon ku sul on asiakkaana yläkouluikäsiä tai siitä vähä, vähä ylöspäin ja miksei myös viel pienemmillekki” (Odell, 2010)

Haastatteluissa koulua pidettiin kuitenkin ensisijaisena paikkana ehkäisevän päihdetyön teossa ja esiin nousi vanhemman rooli nuorten päihdeasenteiden muodostumisessa ja päihteiden käytön ehkäisyssä.

”No se on oikeestaan sellanen, et sitä on vähän vaikee niinku määritellä et ketä sitä niinku ensisijaisesti tekis kun tietenki tosi isot näist jutuist läh-tee niin ihan asenteista ja kotoota.”(Mäkinen,2010)

Anna Rantanen (2007) on tutkinut nuorten ja ammattilaisten näkökulmia ehkäisevään päihdetyöhön keräämällään 9. luokkalaisten ainekirjoitusten ja päihdetyön ammattilaisilta kirjallisten vastausten avulla. Myös Rantasen (2007) mukaan päihdetyön ammattilaiset peräänkuuluttivat vanhempien vastuuta ja uskallusta keskustella nuoren kanssa päihteistä.

Kaikki haastateltavat kokivat yhteisten pelisääntöjen ja konkreettisten työvälineiden olevan tärkeitä tehtäessä ehkäisevää päihdetyötä.

”No kyllä mun mielestä on silleen ihan tärkeitä, että on niinku ne yhteiset pelisäännöt, et millä lailla niin kun kaupungin sisällä puututaan mihinkin päihdeasiaan.” (Mäkinen, 2010)

”Et tota tykkään niinku siitä et meil on Espoossaa se ajatus et nuoriso-ohjaajilla kaikilla löytyy se osaaminen ja siihen niinku työkaluja, kun taas niinku esimerkiks Helsingissä on ihan selkeesti tietyt yksiköt jotka tekee sitä työtä ja tietyt yksiköt jotka aikalailta keskittyy muuten vaan siihen vapaa-aikaan.” (Odell, 2010)

Aineiston perusteella voidaankin todeta, että Selvästi HOT- hanke vastaa ohjaajien konkreettisten työvälineiden tarpeeseen. Kun hanketta toteutetaan kattavasti kaikilla nuorisotiloilla, toimii se samalla yhteisten pelisääntöjen rakentajana.

5.2 Selvästi HOT- menetelmän toimivuus ja kehittämisideat

Kaikki haastateltavat kokivat Selvästi HOT- menetelmien olevan toimivia toteutettaessa ehkäisevää päihdetyötä nuorisotiloilla. Haastateltavien kokemukset menetelmien käytöstä nuorisotiloilla olivat positiivisia.

”Et porukka ihan halus päästä keskustelemaan ja mä koen et varsinki nyt ku siinä oli ulkopuolinen vetäjä siin keskustelussa niin niin, ja sit ku meillä oli täällä näitä meidän niin sanottuja pahispoikia, niin niitäkin tuli pari sitte yhteen niist keskusteluista” (Mäkinen, 2010)

”Et me käytettiin ehkä kolmee niistä (menetelmistä), mitä siin oli erilaisii..tietovisaa ja draamajuttuja ja sit meil on kohdennettu tyttöryhmä, et sit sen kans sit enemmänkin. Et se oli kiva päästä sit niitten tyttöjen kans kokeilemaan niit juttuja. Ni ainaki tuli ihan hyvää palautetta ja niinku oli just se tietovisakin ni pääs sit niinku sen perusteel keskustelemaan niist jutuista.Et kyl se ainaki meillä niinku, hyvin nuoret otti sen vastaan.”(Kortemäki, 2010)

Toisaalta haastateltavat myös mainitsivat menetelmien kehittämisen osaksi Selvästi HOT- hankkeen kehittämistä. Monipuolisempia menetelmiä toivottiin ja hankkeelle haluttiin myös lisää pituutta. Myös Rantanen (2007) havaitsi tutkimuksessaan, että päihdetyön ammattilaiset haluaisivat enneminkin panostaa toimivan valistuksen kehittämiseen kuin käyttää ”vanhoja tuttuja” toimintamalleja, joiden toimivuutta voidaan epäillä.

”-- et se (Selvästi HOT) vois olla niinkun vaikka vähän pidempikin projekti. Et sen ei välttämättä tarttis olla päihdeviikkoon suoraan sidonnainen et niit vois olla niitä kertoja useampia vaik kuukauden aikana muutama kerta. Koska sit et vaikka sit siin pääsis ehkä kokeilee niit eri juttuja sitte kanssa, ku ei siinä kuitenkaan sitte ku yhdellä kerralla ei voi hirveen montaa menetelmää vetää, ettei tuu ihan hirveet ähkyt mut että sillee ku mä koen, et semmoset pikaset täsmäiskut et ne ei oo aina niin hyvä juttu kuitenkaan.” (Mäkinen, 2010)

”Voihan nyt tietty harjotteita voi aina keksii lisää ja parempii ja ja toimivampia ja just se että sillon ainakin korostin sitä, et nää on ihan vapaasti muokattavissa. Et nää on vaan ideoita, niinku meijänki ohjaajat niinku tiedän, että (heiltä) löytyy ammattitaitoo ja löytyy erilaisii ihmisii, jotka inostuu erilaisista asioista--.” (Kortemäki,2010)

Tulosten perusteella voidaankin todeta, että sekä Selvästi HOT- kansion menetelmiä, että hankkeen muotoa tulee kehittää, jotta saavutetaan entistä laadukkaampi ehkäisevän päihdetyön työväline avoimeen tilatoimintaan.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUKSEN ARVIOINTI JA KEHITTÄMISKOHTEET

6.1 Tutkimuksen reliaabelius ja validius

Tutkimuksen reliaabeliudella tarkoitetaan mittaustulosten toistettavuutta eli siis tutkimuksen kykyä antaa ei sattumanvaraisia tuloksia. (Hirsjärvi jne, 2000a) Selvästi HOT- hankkeen toimivuutta ja vaikuttavuutta päihdeasenteisiin voidaan tutkia uudelleen joka kerta, kun hanketta toteutetaan. Mittarina voidaan käyttää jo luomiani palautelomakkeita muokattuna kehittämisideoideni pohjalta tai vastaavasti täysin uusilla lomakkeilla. Selvästi HOT- palautelomakkeiden vastaukset mukailivat sekä nuorten terveystapakyselyn 2007, että koululaisten terveystarkkely ESPADin vastauksia. Näin ollen palautelomakkeet eivät antaneet sattumanvaraisia tuloksia.

Validiudella tarkoitetaan tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. Esimerkiksi kyselylomakkeiden kysymyksiin saadaan vastaukset, mutta vastaajat ovat saattaneet käsittää kysymykset aivan toisin kuin tutkija on ajatellut. (Hirsjärvi jne, 2000a) Selvästi HOT- hankkeen tutkimusmenetelmäksi muodostuivat palautelomakkeet, joihin vastasivat sekä nuorisotilojen kävijät, että nuorisohjaajat ja/tai HUMAKin opiskelijat, jotka vetivät toimintaa nuorisotiloilla. Vaikka pyrin tekemään nuorisotilan kävijöille suunnatuista palautelomakkeista helposti ja suhteellisen nopeasti täytettävät, jäivät kysymysten muotoilut liian vaikeaselkoisiksi nuorille. Esimerkiksi väittäjä ”Tämän viikon ohjelmat haastoivat keskustelemaan päihdeistä” oli erityisen hankala. Ajatus keskustelemaan haastamisesta ei avautunut nuorille, sillä kyseiseen kysymykseen 15 nuorta on vastannut ”en osaa sanoa”. Palautelomakkeiden validiuteen vaikutti myös se, että en ollut riittävän perehtynyt Selvästi HOT- hankkeen taustoihin ja tarkoitukseen tehdessäni lomakkeita. Näin ollen oli vaikea ymmärtää, millaista tietoa palautelomakkeilla halusin saada. Tutkimukseni validiutta olisi lisännyt kyselylomakkeiden koekäyttö sekä pidemmän ajan käyttäminen lomakkeiden luontiin.

6.2 Selvästi HOT- kehittämisideat

Opinnäytetyöni aineiston ja tulosten pohjalta olen luonut kehittämisideoita, joiden avulla voidaan parantaa Selvästi HOT- hankkeen laatua ja rakentaa entistä laadukkaampi ehkäisevän päihdetyön työväline avoimeen tilatoimintaan.

Vaikka nuorisotilojen ohjaajia oli ohjeistettu Selvästi HOT- hankkeen kulusta, vaikuttivat toteutukseen kuitenkin ohjeistuksen erilaiset tulkinnat. Osa nuorisotiloista toteutti menetelmiä jokaisena aukiolopäivänään, kun taas osalla nuorisotiloista toimintaa vedettiin vain yhtenä iltana. Kuten kaikkien ehkäisevän päihdetyön menetelmien, myös Selvästi HOT- hankkeen toteutuksen toimivuudessa pitkäjänteisyys on avainasemassa. Jatkossa Selvästi HOT- hankkeen toteutuksen tasalaatuisuuteen ja pitkäjänteiseen toteutukseen tuleekin kiinnittää huomiota.

Nuorisotilan kävijöiden palautelomakkeista ilmeni, että nuorten päihdeasenteet vaihtelevat suuresti ikäkausien mukaan. Selvästi HOT- menetelmiä valitessa ja toteutettaessa, tuleekin nuorten ikäkausi ottaa huomioon. Myös tytöt ja pojat kokivat eri ehkäisevän päihdetyön menetelmät kiinnostaviksi. Poikien kiinnostuksen herättelivät videot, kun taas tytöt arvostivat tietokilpailuja. Valistuspuheiden sijaa nuorille mieluisa päihdetiedon välittämisen keino ovat realistisesti päihteistä kertovat videot ja kuvat (Jaatinen, 2002, 99). Voisikin olla perusteltua tutkia sukupuolisensitiivisen ehkäisevän päihdetyön mahdollisuuksia Selvästi HOT- hankkeen toteutuksessa.

Nuoria kiinnostava ehkäisevä päihdetyö ei ole tilastotietojen esittelyä, vaan keskustelun herättelyä (Rantala, 2007, 41). Suurin osa nuorista haluaa keskustella päihteisiin liittyvistä asioista avoimesti ja he haluavat tulla kohdelluiksi tasavertaisina keskustelijoita. Päihteistä keskustelemista voidaan helpottaa, pyytämällä nuoria laatimaan etukäteen kysymyksiä heitä vaivaavista asioista. (Kylmänen, 2005, 26- 27.) Nuorten näkemyksen mukaan onnistunut päihdekasvatuksen menetelmä rakentuu yhdessä ihmettelystä ja aidoista keskusteluista (Herranen, 2010, 35). Selvästi HOT- menetelmät voisivatkin tarjota nuorten kannalta relevantimpaa tietoa päihteistä, jos nuorisotiloilla etukäteen perehdyttäisiin nuorten jo olemassa oleviin päihdetietoon ja heitä askarruttaviin kysymyksiin. Näitä kysymyksiä voitaisiin kerätä nuorisotiloilla ylös ennen

Selvästi HOT- hankkeen toteuttamista, jolloin menetelmiä ohjatessa voitaisiin nuorten tiedolliset tarpeet ottaa paremmin huomioon.

Aikuisten on ehkäisevää päihdetyötä tehdessään uskallettava luottaa nuoriin ja nuorille tulee antaa toimijan rooli. Aikuisten on myös osattava asettaa itsensä oppijan asemaan ja oltava aidosti kiinnostuneita nuorten kokemusmaailmasta. (Herranen, 2010, 37) Nuoria voisikin osallistaa Selvästi HOT- menetelmien kehittämisessä ja miksei myös menetelmien toteuttamisessa nuorisotaloilla. Nuoret kuuntelevat mielellään toisia nuoria, koska heitä ei koeta pelottaviksi ja ulkopuoliseksi (Helmiö, 2010, 112). Nuorten vertaisohjaajuudella voitaisiinkin pienentää Selvästi HOT- menetelmien koulumaisuuden ongelmaa ja saada aikaan aidosti vuorovaikutuksellinen ilmapiiri. Nuoren päihdeasenteen muodostumisessa ovat toiset nuoret avain asemassa. Päihdeet ovat nuorille avain keskinäisen yhteyden saavuttamiseen. Nuoret myös muokkaavat omaa päihdekulttuuriaan omien merkitystensä ja näkemystensä avulla. (Jaatinen, 2000, 142.) Koska nuorten yhteisöllä on merkittävä vaikutus päihdeasenteisiin, tulisi tämä ottaa huomioon Selvästi HOT- hankkeen menetelmiä muokatessa. Päihdekriittinen yhteisö tukee nuoren päihdeettömyyttä samalla tavoin kuin päihdemyönteinen yhteisö yllyttää kiinnostumaan päihdeistä. Vaikutukset voivat toki toimia myös päinvastoin. (Helmiö, 2010, 111.) Yhteisön vaikutusta nuoren päihdeasenteisiin ei kuitenkaan sovi unohtaa ehkäisevää päihdetyötä tehtäessä.

Nuorisotilojen ohjaajat kokivat päihdekeskustelujen haastavuuden Selvästi HOT- menetelmistä huolimatta ristiriitaisesti. Yhtäältä kykyjä ja työvälineitä ehkäisevän päihdetyön toteuttamiseen löytyi, mutta toisaalta päihdetietojen päivittämistä ja yhteisiä pelisääntöjä peräänkuulutettiin. Nuorisotilojen ohjaajille voisikin olla hyötyä heille suunnatusta omasta Selvästi HOT- hankkeesta, jossa päihdetietoutta voitaisiin päivittää ja menetelmien ohjaamista harjoitella käytännössä. Tällöin myös Selvästi HOT- hankkeen tavoitteet ehkäisevän päihdetyön näkökulmasta avautuisivat ohjaajille paremmin.

HUMAKin opiskelijoiden osallistuminen Selvästi HOT- hankkeen toteuttamiseen koettiin hyvänä mahdollisuutena kehittää menetelmiä sekä saada lisäresursseja hankkeen toteuttamiseen nuorisotaloilla. Osallistuminen hankkeeseen tukee myös opiskelijoiden ammatillista kasvua ja edistää verkostoitumista työelämään jo opintojen aika-

na. Yhteistyötä tulevaisuudessa jatkamalla voidaankin saavuttaa entistä tehokkaampaa ehkäisevää päihdetyötä.

Selvästi HOT- hankkeen arviointi tapahtui luomieni palautelomakkeiden sekä teema-haastattelujen avulla. Kuten jo aiemmin opinnäytetyössäni mainitsin, voisi palautelomakkeita vielä hioa, jolloin toiminnan laatua pystyttäisiin mittaamaan tehokkaammin. Jatkossa nuorten palautelomakkeissa voitaisiin käyttää nuorten omaa ”kieltä” lähempänä olevia ilmaisuja, jolloin vastaaminen helpottuisi. Palautelomakkeita voitaisiin kehittää eteenpäin myös esimerkiksi Helsingin, Espoon ja Vantaan nuorisotoimien auditointi- ja itsearviointimallin avulla.

6.3 Jatkotutkimusten aiheita

Mitä pidemmälle etenin opinnäytetyöni tulosten tarkastelussa, sen enemmän löysin lisätutkimusten aiheita. Opinnäytetyöni onnistumisen kannalta oli tärkeää rajata aihetta ja jättää mielenkiintoisia näkökulmia tarkastelematta. Selvästi HOT- menetelmän eteenpäin kehittäminen oli työni päätarkoitus. Menetelmän toimivuutta tutkiessani tulin samalla raapaiseeksi pintaa myös nuorten päihdeasenteisiin vaikuttavien mekanismien tutkimisesta. Myös tarve sukupuolisensitiiviselle ehkäisevälle päihdetyölle nousi työssäni esiin. Sukupuolisensitiivisen työn vaikutus nuorten päihdeasenteisiin voisikin olla mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe.

Herranen (2010) toteaa nuorten päihteiden käytön olevan ennen kaikkea sosiaalis-kulttuurinen ilmiö, johon vaikuttamalla, voidaan vaikuttaa nuorten päihdeasenteisiin. Myös sosiaalis-kulttuuriseen ilmapiiriin vaikuttavien tekijöiden tutkiminen, voisi olla relevanttia kehitettäessä nuoriin paremmin vaikuttavaa ehkäisevää päihdetyötä.

Selvästi HOT- hanketta toteutettiin kaikilla Espoon nuorisotiloilla. Espoo on Suomen toiseksi suurin kaupunki, jonka asuinalueet ja niiden luonteet poikkeavat toisistaan. Paikallisen ehkäisevän päihdetyön kehittäminen on entistä tärkeämpää päihdepolitiikan sekä valtion ja kuntien suhteiden muutosten myötä (Holmila, 2002, 3). Myös Selvästi HOT- hankkeen kehitystä voisi hyödyttää asuinalueiden tutkiminen, jolloin olisi

mahdollista kehittää paikalliset erot huomioon ottavaa ja näin ollen paremmin vaikuttavampaa ehkäisevää päihdetyötä.

LÄHTEET

Ahlström, Salme, Metso, Leena, ja Huhtanen, Petri 2008. Missä nuorisoryhmissä päihteiden käyttö on vähentynyt. Suomen ESPAD-aineiston tuloksia 2007. Yhteiskuntapolitiikka 73 (1)

Espoo, 2010a, Espoon nuorisopalveluiden toimenpideohjelma vuosille 2010-2014

Espoo, 2010b. Espoon nuorisopalveluiden verkkosivusto. Viitattu 02.05.2010
<http://www.espoo.fi/default.asp?path=1;28;11866;11869;39339;23244;47226>

Laatutähteä tavoittelemassa. Ehkäisevän päihdetyön laatukriteerit 2006. Kuopio & Helsinki: Stakes

Helmiö, Susanna, 2010, Nuorten yhteisöllisyyden piirteitä päihdekulttuurissa. Teoksessa Kylmäkoski, Merja, Pylkkänen, Sanna, Viitanen, Reijo (toim.) Sarja C Oppimateriaaleja 21. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Herranen, Jatta, 2010, Toisin tekemisen paikka? Ehkäisevää päihdetyötä nuorten silmin. Teoksessa Kylmäkoski, Merja, Pylkkänen, Sanna, Viitanen, Reijo (toim.) 2010 Sarja C Oppimateriaaleja 21. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko, Sajavaara, Paula 2000a. Tutki ja kirjoita. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, Sirkka, Hurme, Helena 2000b. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Holmila, Marja (toim.) 2002. Asuinalue ja päihdehaitat. Arviointitutkimus ehkäisevästä paikallistoiminnasta Tikkurilassa ja Myllypurossa. Stakes. Helsinki: Gummerus kirjapaino Oy.

Humanistinen ammattikorkeakoulu 2009. Opinnäytetyöopas.

Jaatinen, Jaana 2002. Päihteiden käyttö nuorten näkökulmasta. Teoksessa Holmila, Marja (toim.) 2002. Asuinalue ja päihdehaitat. Arviointitutkimus ehkäisevästä paikallistoiminnasta Tikkurilassa ja Myllypurossa. Stakes. Helsinki: Gummerus kirjapaino Oy.

Jaatinen, Jaana 2000. Viattomuuden tarinoita. Nuoret päihdekulttuurinsa kuvaajina. Stakes raportteja 251. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kylmänen, Petri 2005. Kun kaikki muutkin. Nuorten ehkäisevä päihdetyö. Tammi

Lappalainen-Lehto, Riitta, Romu, Maija-Liisa, Taskinen, Mailis 2007. Haasteena päihteet. Ammatillisen päihdetyön perusteita. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Lind, Sanna 2009. ”Selvästi HOT” päihdekasvatusmateriaalin kehittäminen. Humanistinen ammattikorkeakoulu: Opinnäytetyö.

Nieminen, Juha 2007. Vastavoiman hahmo. Nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eetos. Teoksessa Hoikkala, Tommi, Sell, Anna (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki: Hakapaino.

Nuorisolaki, 27.1.2006/72

Preventiimi 2010. Viitattu 22.4.2010. <http://www.preventiimi.fi/mika-preventiimi>,

Pylkkänen, Sanna, Viitanen, Reijo, Vuohelainen, Elsi (toim.) 2009. Mitä on nuorisolan ehkäisevä päihdetyö? Laadukkaan päihdekasvatuksen tukimateriaali. Preventiimi – nuorisolan ehkäisevän päihdetyön osaamiskeskus 2009
Humanistinen ammattikorkeakoulu sarja C. Oppimateriaaleja

Rantanen, Anna 2007. Nuorten ja ammattilaisten näkökulmia ehkäisevään päihdetyöhön. Tampereen yliopiston Porin yksikkö: Sosiaalityön pro gradu tutkielma.

Rimpelä, Arja, Rainio, Susanna, Huhtala, Heini, Lavikainen, Hanna, Pere, Lasse, Rimpelä, Matti 2007. Nuorten terveystapatutkimus 2007. Nuorten tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö 1977-2007. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä. Helsinki.

Soikkeli, Markku 2004. Miten puhua huumeista? Stakes: Gummerus Kirjapaino Oy

Toimintamalli nuorten päihteiden käyttöön puuttumiseen ja päihteiden käytön ehkäisemiseen, 2006

Viitanen, Reijo, 2010. Nuorten päihdevalistuksen sokeat pisteet ja päihdekasvatuksen mahdollisuudet. Teoksessa Kylmäkoski, Merja, Pylkkänen , Sanna, Viitanen, Reijo (toim.) Yhteisöllisiä näkökulmia nuorten ehkäisevään päihdetyöhön. Sarja C Oppimateriaaleja 21. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy,

Julkaisemattomat lähteet

Kortemäki, Jenni 2008, Ehkäisevän päihdetyön erikoistumisopintojen kehittämissprojektin raportti

LIITTEET

Liite 1 Nuorisotilojen kävijöiden palautelomake

Selvästi Hot- viikon palautelomake

Nuorisotila:

Vastaajan ikä:

Vastaajan sukupuoli:

Nuorisotilallasi on ollut erilaista päihteisiin liittyvää ohjelmaa, johon olet osallistunut. Tällä palautelomakkeella on tarkoitus saada palautetta ohjelmista ja kehittää niitä eteenpäin. Voit rastittaa mielestäsi sopivimman vaihtoehdon väittämien kohdalle. Lopuksi on vielä yksi avoin kysymys, johon voit kirjoittaa vastauksesi omin sanoin. Kiitos vastauksestasi!

Väittämä	Samaa mieltä	Eri mieltä	En osaa sanoa
Mielestäni tupakointi kuuluu nuoruuteen			
Mielestäni alkoholi kokeilut kuuluvat nuoruuteen			
Tämän viikon ohjelmat haastoivat keskustelemaan päihteistä			
Sain tämän viikon ohjelman kautta uutta tietoa päihteistä			
Tällä viikolla tehdyt päihdejutut muuttivat asenteitani päihteitä kohtaan kriittisemmäksi			
Nuorisotilalla tällä viikolla tehdyt päihdejutut olivat kiinnostavia			
Mielestäni päihteistä tulisi saada enemmän tietoa nuorisotilalla			
Minulla on riittävästi tietoa päihteistä			

Millaista ohjelmaa toivoisit päihteistä kertomisen ja keskustelemisen tueksi? Mikä oli tällä viikolla kivointa, mikä tyhmintä?

Kiitos palautteestasi! ☺

Liite 2 Nuorisotilojen ohjaajien palautelomake

Selvästi Hot päihdekasvatusviikon palautelomake

Olet ollut mukana toteuttamassa Selvästi Hot ehkäisevän päihdetyön hanketta nuorisotilallasi. Tällä palautelomakkeella on tarkoitus kerätä tietoa Selvästi Hot hankkeen toimivuudesta, tavoittavuudesta, sopivuudesta nuorisotiloille sekä kehitysideoista. Palautelomaketta tulee käsittelemään vain HUMAKin opiskelija Jonna Farin, joka suorittaa hankkeessa opinnäytetyötään. Kiitos vastaamisesta, palautteesi on tärkeä! 😊

Nuorisotila: _____ Toimintaan osallistuneiden nuorten lukumäärä: _____

Rastita väittämiin sopiva vaihtoehto

Väittämä	Samaa mieltä	Eri mieltä	En osaa sanoa
Selvästi Hot malli ja sen menetelmät olivat toimivia käytäessä päihdekeskustelua nuorten kanssa			
Selvästi Hot menetelmät ovat riittävän monipuolisia			
SH- menetelmät innostivat nuoria osallistumaan			
SH- menetelmät motivoivat minua ohjaajana tarttumaan päihdekeskusteluun			
Sain SH- menetelmistä riittävästi tukea omaan ohjaukseeni			
Sain riittävästi tietoa SH viikon tapahtumista ja toiminnasta etukäteen			
Päihteistä keskusteleminen nuorten kanssa oli SH menetelmistä huolimatta mielestäni haastavaa			

Miten koet Selvästi Hot hankkeen toimivan päihdekasvatusmenetelmänä? Mitä hyvää/mitä kehitettävää?

Millaisia menetelmiä toivoisit Selvästi Hot kansioon lisää? Mitä pitäisi kehittää, mitkä ovat jo toimivia menetelmiä?

Miten SH viikon organisointi ja yhteistyö eri tahojen kanssa mielestäsi onnistui?
